

Ko tovarna živi s krajem

Marsikdaj po krivem obtožujemo kakšno Iskro tovarno, češ da se preveč zapira v lastne in občinske oz. krajevne plotove. No, seveda so, žal, tudi takšne, res pa je tudi to, da prepogosto pozabljam, oz. zanemarjamo, da je ena izmed temeljnih nalog nekega kolektiva tudi vključevanje v celovit razvoj svojega kraja. In to vključevanje ni v večini primerov nič drugega kot skrb za sebe, za zaposlene v tovarni, saj so prav oni, poleg tega, da so Iskraši, tudi — krajan.

Še bolj razveseljivo pa je, če uspešno sodelovanje dveh Iskrinih tovarn obogati življenje prebivalcev enega kraja, pri čemer imamo v mislih primer zavidljivih odnosov med bovškimi Vžigalnimi tuljavami in vrhniškimi Antenami pri postavitvi sistema kabelske in satelitske televizije v Bovcu. Pošteni odnosi, razumevanje in angažiranost obeh tovarn kot tudi Bovčanov samih in tamkajšnjega turizma, so temu kraju v Zgornjem Posočju preko satelitske televizije odprli okno v svet, ki je bil doslej zaradi zaprtosti doline in s tem slabega TV signala le priprt.

Seveda je v manjšem kraju lažje izmeriti pomoč in prispevek neke tovarne pri razvoju kraja, nedvomno pa je prav ta povezanost mnogo tesnejša in tudi razumljiva kot npr. v Ljubljani. V manjših krajih, in v Sloveniji je več deset takšnih primerov, je prav Iskrina tovarna ali obrat nosilec razvoja na svojem območju.

»Nas v bovški Iskri ne bo sram, če nas bo kdo vprašal, kaj smo naredili za ta kraj,« smo slišali na nedavnem slavlju, na katerem so izrekli priznanja najzaslužnejšim za uspešno delovanje televizijskega sistema, »saj smo prisotni povsod — od kulture in telesne vzgoje do gasilcev in gorske reševalne službe do različnih delovnih akcij, kot sta bili npr. dograditev kulturnega doma in televizijskega sistema. Če kdaj nimamo denarja pa priskočimo na pomoč z znanjem in pridnostjo naših delavcev.«

Lado Drobež

Iskra

Lepote Zgornjega Posočja in same Trente novi sistem kabelske in satelitske televizije v Bovcu nikakor ne bo prizadel in okrnil, zato je lahko eden največjih ljubiteljev tega bisera Slovenije Dr. Julijus Kugy še naprej brezskrbno zre v svojo nekdanjo tako oboževano dolino, vršace okoli nje, zelenomodro Sočo. Je pa novi sistem odprl še drugačen pogled, postal je okno v svet krajanom in številnim gostom, ki jih je že čez vse leto na Bovškem več kot domačinov. (Tekst in foto: LD)

Janez Šinkovec o Zakonu o podjetjih

Podjetništvo je tudi tveganje?

Ponedeljkovo srečanje Iskrinih sekretarjev in sindikalistov, katerega gost je bil prof. dr. Janez Šinkovec, je sicer razjasnilo nekaj vprašanj, v večji meri pa je pokazalo, da je v novem Zakonu o podjetjih in sprotnih dogajanjih, spet ogromno nejasnosti, odprtih vprašanj in nedodelanosti. Ob nedorečenosti naše zakonodaje pa se moramo kljub temu vprašati, ali smo mi, kot družba, kot posamezniki, kot člani delovnega kolektiva pripravljeni na podjetniško obnašanje, na svobodo in avtonomnost, ob nenehnem tveganju, ki ga to prinaša in ali smo sploh sposobni narediti ta miselni preskok iz dosedanje dogovorne ekonomije na podjetniško razmišljanje.

Fleksibilna, odprta in decentralizirana organizacija

Janez Šinkovec, ki vodi komisijo za sistemska vprašanja pri skupščini SRS, sodeloval pa je tudi pri postopkih sprejemanja zakonodaje, se je v uvodu v glavnem zadrževal na problematiki družbenih podjetij. Najprej se je ustavil pri notranji organizaciji podjetja, ki ni točno določena v Zakonu o podjetjih. To pa predvsem zato, ker je podjetje živ organizem, ki se mora odzivati na okolje, makroorganizacijo pa je zato potrebno opredeljevati s statutom podjetja. Pri tem pa ne smemo pozabiti, da mora biti organizacija odprta, fleksibilna in decentralizirana. S tem je povezana tudi večja avtonomnost in svoboda podjetja. To že samo po sebi zahteva današnje jugoslovansko okolje, ki kot enota predstavlja negotov prostor vsakega gospodarskega subjekta. Zato se organizacija, ki je rigidna in centralizirana ne more odzivati na spremembe in zahte-

ve, ki jih postavljajo negotovosti okolja. Torej naj bi statut podjetja ostal na visoki ravni abstraktnosti in splošnosti, drugo pa bi natančno in točno definirali samoupravni akti, ki jih sprejemajo delavski sveti.

Ob nujni fleksibilnosti organizacij pa bo potrebno razmišljati o načinih integracij, ki je po besedah Janeza Šinkovca vprašljiva, če ne daje koncentracije kapitala in koncentracije ustvarjalnega znanja. V tem kontekstu bomo o integraciji morali začeti razmišljati tudi v Iskri.

Statusna reorganizacija ni zgolj podpiranje tozdrovskih plotov

V nadaljevanju je Janez Šinkovec nizal probleme, s katerimi se bomo srečevali ob izvajanju statusnih sprememb, kjer se je dotaknil prehodnega obdobja in določil, izločitve TOZD iz delovne organizacije, konfliktnih situacij in odliv znanja iz organizacij. Poudaril je, da smo v zadnjem času priča, na eni strani neverjetnemu številu izločanja tozdov, po drugi pa mišljenju, da je reorganizacija zgolj podpiranje tozdovskih plotov. Zato so v vseh sredinah potrebne predhodne celovite analize stanja, ki se jih je treba lotiti z veliko mero resnosti, predvsem pa ne pozabljati (kar se je v Iskri večkrat dogajalo) na postavljene zasnove strateškega razvoja. Izredno natančno pa bo potrebno prav v Iskri reševati področja, kjer predvidevamo, da bodo tujci vlagali svoj kapital.

Razprava o spremembah notranje organizacije v Iskri se mora odvijati strokovno, z gospodarsko utemeljenimi rešitvami in argumenti. Ob tem pa je potrebno opuščati, kot je dejal Janez Šinkovec, star način organiziranja po tehnično-tehnološkem načelu in prehajati na poslovno-podjetniško načelo, ki pogojuje tudi določeno stopnjo tveganja.

Razrešiti vprašanja medsebojne odgovornosti

Ko je Janez Šinkovec govoril o združevanju podjetij, je znova poudaril nujnost koncentracije kapitala in znanja. Seveda pa je ena izmed primarnih zahtev združevanja razreševanje medsebojne odgovornosti podjetij. Slednje je pomembno še posebno zaradi možnosti vlaganja tujega kapitala, saj čim krepkejša je odgovornost, bolj smo atraktivni z vidika naših poslovnih partnerjev.

Pri razpravljanjih, razmišljanjih in razreševanjih o statusnih reorganizacijah, posebno pa pri združevanju, bomo morali po mnenju Janeza Šinkovca, v Iskri določiti in se držati strogo in natančno postavljenih pravil, katerih nespoštovanje posledično zahteva tudi stroge sankcije.

Ob koncu se je govornik na kratko dotaknil tudi odločanja delavcev v bodočem podjetju, kjer se je ustavil na vprašanju poslovodne funkcije, načelu mandatarstva, funkciji delavskega sveta in nazadnje na vprašanju delavskih delnic. Ob slednjem je dejal, da, če bomo hoteli doseči identifikacijo interesa delavcev in firme, kar je nujno, bo potrebno vprašanje delavskih delnic razrešiti in temeljito doreči.

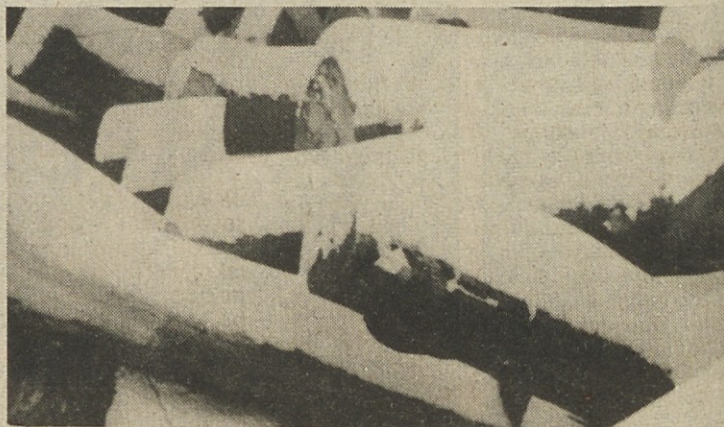
Nujna depolitizacija gospodarstva

V razpravi so se začetna vprašanja nanašala predvsem na nejasnost prehodnih do-

ločb, kjer je Janez Šinkovec pojasnil, da so se slovenski predstavniki prav posebno zavzemali za čistost in jasnost prehodnih določb, ob izhodišču prestrukturiranja slovenskega gospodarstva. V nekaterih predlogih rešitev pa niso uspeli, verjetno zaradi obstoječe gospodarske in družbene krize in posledice socialnih konfliktov, ki bi lahko nastali ob striktnem vztrajanju na nekaterih zahtevah.

V nadaljevanju so se vprašanja vrtela okrog izločitve TOZD iz delovne organizacije in formiranja enovite DO, okrog funkcij in dejavnosti združenega podjetja, nalog in sestave delavskega sveta, okrog obveznega izobraževanja, tehnoloških in ekonomskih presežkov, informacijskega sistema ipd. Zanimivo je bilo tudi vprašanje, kaj bo z družbenopolitičnimi organizacijami v bodočem podjetju, kjer je Janez Šinkovec pojasnil, da so DPO samostojne organizacije, katerih vloga je opredeljena v njihovih statutih, v samem statutu podjetja pa naj jih ne bi podrobnejše obravnavali. Politika DPO naj ne bi bila »obvezna«, pač pa bi jo delavci sprejemali po jakosti argumenta. Pri tem se je Janez Šinkovec navezal tudi na Kučanovo misel o ločitvi politike in izvršne oblasti, kjer je Šinkovec poudaril, da bomo morali v večji meri doseči depolitizacijo gospodarstva, kajti stopnja samostojnosti nekaterih gospodarskih subjektov je ponekod še večkrat vprašljiva.

VŽ

Pogovarjali smo se z Andrejem Vizjakom

Modernega poslovođenja se moramo naučiti

Le redko se nam pripeti, da bi srečali človeka, ki ima pri triindvajsetih letih za seboj že končan visokošolski študij, magisterij in se pripravlja, da bo v kratkem tudi doktoriral. Poleg tega, da je zaposlen kot asistent pri svetovno znanem profesorju za management dr. Wernerju Kirschu ni vsakdanji podatek.

Govorimo o mlademu Ljubljancu Andreju Vizjaku, ki je v prvi poslovodni šoli navdušil Iskrine vodilne delavce s predavanjem »Strateško poslovanje, planiranje in razmišljanje.« Ne samo, da jim je teoretično predstavil temo, kar je tudi osrednja naloga njegovega doktorskega dela, pač pa jim je skušal tudi s praktičnim skupinskim delom zastaviti naloge o samostojnem strateškem razmišljanju.

Andrej Vizjak, s katerim smo le našli nekaj minut za kratek klepet med predavanji, je že kmalu po opravljeni diplomii na ljubljanski ekonomski fakulteti odšel v Nemčijo, kjer je naredil neke vrste magisterij, ki je bil pogoj za vstop na univerzo. Profesorju dr. Kirschu, ki ga lahko primerjamo s svetovno znanimi profesorji, npr. s Harvarda in jemlje na münchenško univerzo le najboljše študente (na leto sprejme največ dva študenta), je moral mladi Ljubljancan nedvomno pokazati ogromno znanja, da je profesor v njem videl takšen potencial. Ker je skoraj splošno znano, da naše univerze (ali šole nasploh) ne vodijo svojih študentov k nujni analitičnega razmišljanja, nas je prav pri prvem vprašanju zanimalo, kako je Andrej Vizjak napravil ta preskok in pristal na fakulteti za management in še ob delovnem področju »strategije.«

»Če bi primerjal naše in nemške fakultete, bi dejal, da se študij po naporu glede obremenjenosti in individualnih zmogljivosti ne razlikuje. Glavni problem slovenskih fakultet pa je, po mojem, da nimajo najsodobnejše stopnje diskusije ali bolje diskurza. Moram priznati, da je potrebno kar veliko osebnega napora, da zapolniš prazne prostorčke, ki so posledica našega načina študija. Je pa to nujno, če se hočeš vključiti v delo in študij na nemški fakulteti. Verjetno je razlika tudi v tem, da ti dajo nemške fakultete izredno hitro možnost razvijanja. Mene so v teku enega leta kompletno integrirali v profesionalno svetovalno dejavnost. Tu pa smo že pri managementu pa naj gre »za univerzo ali pa za firmo, kjer delaš...«

Tu verjetno mislite, da ima pri firmi, ki je dobro vodena, posameznik dosti več možnosti za osebni in strokovni razvoj, za kreativnejše delo, za večji izkoristek svojega individualnega potenciala? Ali se lahko v tem kontekstu ustavi pri Iskri pa tudi njeni poslovodni šoli?

»Mislim, da je bil z organiziranjem poslovalne šole v Iskri narejen velik korak naprej. Toda v to šolo boste verjetno morali bolj vključevati ne samo te delavce, ki so danes na vodilnih položajih, ampak predvsem mlade ljudi. Na primer v Boshu je drugi najpomembnejši človek firme star petintrideset let. Če se boljši domače izrazim, »iz vodnjaka je

potrebno potegniti« najboljše ljudi, jih šolati in pripravljati za vodenje.

Npr. v zahodnih velikih in uspešnih podjetjih naredijo selekcijo mladih ljudi že takoj po opravljeni diplomii in se že takrat skoraj predvideva, kako strmo bo naraščala njihova kariera. Ko pa izberejo najboljše, jih intenzivno pošiljajo na tečaje, izpopolnjevanja, dobijo zahtevne preizkusne naloge z dobrim mentorjem....«

Že McKinseyeva študija, ki so jo pred nekaj leti naredili pri nas, je pokazala, da v Iskri primanjkuje poslovodne strukture, da pravih managerjev sploh ni...

»Še vedno trdim, da neke vodilne funkcije v SOZD Iskra ne more opravljati delavec brez poprejšnje dobre in postopne priprave. Končana fakulteta ni dovolj. Poslovođenje moramo gledati kot neko vrsto znanosti, ki se jo je treba naučiti. Gre za posebno vrsto razmišljanja, ki ga ne osvojiš kar tako. Zato je potrebno prav v takšnih firmah kot je Iskra, najti, šolati in celovito usmerjati določeno poslovodno strukturo.«

Danes ste na predavanjih večkrat poudarili, da je ena izmed prvih in bistvenih stvari pri strateškem poslovanju, razmišljanju in načrtovanju celovita analiza stanja. To pa pri nas v Iskri večkrat pogrešamo. Človek dobi občutek, da manjka tudi ta prefinjena analitična agresivnost...

»Ja, analizirati gospodarstvo je včasih nevarno. Iskra pa je danes v dokaj velikih težavah. Prav zato bi bilo potrebno napraviti neko kompozicijo strategije podjetja na ravni analize in plana, predvsem pa opraviti celovito analizo stanja. Šele nato lahko preidemo na postopno prehajanje iz strateškega na operativno delovanje. Morda Iskri primanjkuje tudi znanja za izvajanje analize na pravi način. Tu smo pa spet pri managementu. Ni pa še vse zamujeno, kajti to je normalen in postopen proces. Toda mislim, da je Iskri v preteklosti manjkala složnost pri sprejemanju odločitev, analiziranju, načrtovanju...

Prav danes ste govorili o strateških okvirih podjetja in analizi poslovnih strateških enot in poudarili nujnost sinergije teh poslovnih enot. Slednje je za celotno Iskro prav v današnjem trenutku še kako potrebno. Toda nekako ni in ni interesa po tem integriranju, vsak vleče na svojo stran...

»Če strateškega okvira ni, ga je pač treba izdelati. Iskra je bolj konglomerat in kot taka zelo težko združeno prinaša odločitve. Če bi

Andrej Vizjak

skušala ta konglomerat integrirati, predvsem s sinergičnimi učinki, bi Iskra naredila velik korak naprej. Velika konglomerirana podjetja imajo danes v svetovnem gospodarstvu velike težave in se vse bolj zavedajo nujnosti povezovanja strateških poslovnih enot. In te potrebe bo morala spoznati tudi Iskra, če bo hotela biti bolj prodorna na svetovnih trgih in, da ne bo zaostanek za zahodnim gospodarstvom, ki ga že ima, še večji.

Priznam pa, da je to težak in dolg proces. Integriranje pač zahteva složnost »deželnih grofov« (direktorjev op.p.). Vsak direktor je bolj zadovoljen s samostojnostjo svoje tovarne, če je ta gospodarno uspešna, kot pa, da deluje v okviru velike firme. Pri tem pa so, zaradi ozkosti nekaterih, strateški okvirji velikokrat »nevidni«, nespoznavni in zato tudi nedosegljivi. Torej...

Vesna Žunič

Kdo bo reformi mero jemal?

Pod tem naslovom javne tribune so se sodelavci DO Elektrozveze pogovorili o najpomembnejših gospodarsko političnih vprašanjih z izvršnim sekretarjem CK ZKS, Živkom Preglom, članom CK ZKS, dr. Cirilom Ribičičem in članom Marksističnega centra pri CK ZKS, dr. Bogomirjem Ferfilom.

Osrednja vprašanja, o katerih je tekel pogovor, so bila:

— kaj bodo od reforme imeli ljudje? — ali se bo z njo izboljšal položaj delavskega razreda in od česa je odvisen njen uspeh?

— kdo in s kakšnimi nameni sproža razpravo med razvitimi in manj razvitimi v Jugoslaviji o tem, kdo bo z reformo dobil, kdo izgubil?

— zakaj ZK ni dovolj vztrajna pri uresničevanju svojih reformnih konceptov?

kako priti do tako imenovane jugoslovanske sinteze in soglasja o smereh razvoja socializma v Jugoslaviji in jugoslovanskega federalizma?

— kako reformirati tudi kadrovsko politiko, da bo v funkciji uresničevanja reform?

— kaj konkretno pomeni stališče, da se ZK odpoveduje monopolu oblasti in ali je pri tem mišljeno tudi ukinjanje monopolnega odločanja, ne le v politični sferi, ampak tudi v ekonomiji?

Po uvodnih besedah sodelavca DO Elektrozveze Dušana Hrena je Živko Pregl spregovoril o sedanji gospodarski reformi, predvsem še o nujnosti vpeljave integralnega tržnega gospodarstva, se pravi trga blaga in storitev, trga produkcijskih dejavnosti, trga kapitala, specifičnega trga delovne sile in trga socialističnega podjetništva. Pri tem je Živko Pregl poudaril, da ima socializem, za katerega se ZK bori, vse možnosti, da v

celoti absorbira vse, kar je bilo v svetu na ekonomskem področju dobrega doseženo in da od tam dalje gradi naprej.

Cilj naše gospodarske reforme je prav gotovo povečanje učinkovitosti našega gospodarjenja, ter si s tem omogočiti izboljšanje našega standarda. Ima pa ta medalja tudi svojo drugo stran. Na osnovi integralnega trga bo nujno vzpostaviti tudi večjo tekmovalnost in sprejeti večje tveganje, saj učinkovitosti ni brez konkurence in brez tveganja. Vsi bomo imeli manj zanesljivo eksistenco, ampak tisti, ki se bodo z delom znali potrditi, bodo imeli boljše kot doslej. Vendar pa je cilj vseh, ki se prizadevamo za svoboden, učinkovit in uspešen socializem, da bi bila zagotovljena tudi socialna varnost za tiste, ki začasno ne bodo uspeli, ta pomoč pa seveda ne sme biti taka, da bi posameznika uspravala, ampak, da mu pomaga k ponovnem, vključevanju v delovne procese.

Močan razlog, da k sedanji gospodarski reformi pristopimo odločneje, kot smo k predhodnim, ki so propadle, je vsekakor v dejstvu, da nam drugega niti ne ostane. Tu je sedaj naš slab finančni položaj, »tujina« pa se je pripravljena pogovarjati z nami le pod pogojem, če bo ugotovila, da smo soliden posloven partner. Skratka, nobenih takih notranjih rezerv več nimamo, ki bi nam omogočale, da bi lahko upravičili odlaganje reforme. Ekonomisti tudi pogosto ugotavljajo, da je naš slab gospodarski položaj posledica sprege: nesposobne ekonomske politike, nesposobnega menedžmenta in nezainteresiranosti delavcev. Tu je ta krog problemov, ki ga je treba presekati in kot prvo bo treba

narediti spremembe na makroekonomski ravni, torej moramo sprejeti zakone, ki bodo sprostili iniciativno podjetij. V zadnjem času smo že sprejeli nekaj teh zakonov, nekaj pa jih bo še treba sprejeti.

Dr. Ciril Ribičič je uvodoma obrazložil, da se ZKS želi predstaviti kot zveza komunistov, ki se bori za socializem po meri človeka, oz. po meri ljudi. Posebej po svoji zadnji konferenci posvečajo komunisti tem prizadevanjem še posebno pozornost ter se pri tem naslanjajo predvsem na pozitivne izkušnje iz dosedanjega delovanja, seveda ob zavedanju, da v preteklosti niso bile samo pozitivne izkušnje, na osnovi katerih bi lahko kazali samo lep obraz. Po drugi strani pa so prisotne tudi težnje, da bi sedanjo ZK prikazali kot državno, monopolno, oblastno partijo ter ji pripisali prizadevanja, za katerimi ne teži, ker bi jo tako lažje napadali.

Ob svojem prizadevanju pa za ZK ni najbolj bistveno, ali bo uspela v novih dokumentih še bolj ostro in še bolj načelno ter dosledno opredeliti pojem političnega pluralizma in se še bolj jasno odpovedati monopolu politične oblasti, temveč je sedaj pomembnejše, da prepriča ljudi s konkretnim delovanjem in tako pokaže, da to, za kar se zavzema, tudi namerava uresničiti. Torej, da ZK ni le do tega, da bi usklajevala svoje dokumente, po drugi strani pa dopuščala prakso, ki z njimi ni v skladu.

Reševanje kadrovskega vprašanja bo prav tako zahtevalo drugačen pristop. Zmanjševanju vloge države v gospodarskem področju, s sproščanjem tržno ekonomskih zakonitosti itd., mora slediti izgradnja sodobnejše družbene režije, ki bo manj številna

lahko hitreje, kvalitetneje in ceneje opravljala svoje delo in tudi tako razbremenila gospodarstvo.

Nadalje bo potrebno vzpostaviti tak sistem odločanja, da o posameznih vprašanjih ne bodo odločali le zaprti politični krogi ali forumi, temveč tista večina, ki bi o tem vprašanju dejansko morala odločati. O predlaganju kandidatov za predstavnika v predsedstvo SFRJ so že bili upoštevani vsi predlogi, tako da če je bil kdo predlagan, tudi samo v eni KS, je še vedno na kandidacijski listi.

Glede pojavljanja novih družbenih gibanj, novih zvez, novih političnih subjektov pa je dr. Ciril Ribičič menil, da so pomembni tudi za ZK, saj bi leta, v kolikor bi bila monopolna, delala več napak, ko bo pa pod vsakdanjo kontrolo organizacijskih subjektov posameznih delov družbe pa bo teh napak veliko manj.

Nato je sledil pogovor, v katerem je sodelavec DO Elektrozveze mag. Franc Čuk zastavil vprašanje zagotavljanje kapitala in razporeditev kapitala glede na to, da je slovenska industrija ubožana, obremenitve gospodarstva z raznimi prispevki pa so zelo velike.

Mag. Franc Čuk je zastavil še vprašanje, kaj bomo v Sloveniji naredili, da bo prišlo do vlaganja v tiste programe, ki bodo pripeljali do večje učinkovitosti. Za delavce DO Elektrozveze pa je še posebej pomembno vprašanje, kakšen pomen bo v celotnem družbeno ekonomskem kontekstu imela telekomunikacijska industrija.

Jugoslavija je na predzadnjem mestu po telefonskih priključkih v Evropi in po uporabi telekomunikacijskih storitev, zato je pomembno vprašanje zagotavljanja sredstev za raširitev telekomunikacijskih zmogljivosti v Jugoslaviji, saj bo od tega v dobri meri odvisno povpraševanje po telekomunikacijskih sistemih in napravah, s tem pa tudi položaj proizvajalcev teh sistemov in naprav.

Silvo Lednik je zastavil vprašanje pretakanja sredstev med razvitimi in

nerazvitimi deli Jugoslavije in kako lahko pride do obtožb, da razviti deli izkoriščajo nerazvite...

Dr. Bogo Ferfila, je dejal, da je zelo težko začeti reformo na osnovi takega pomanjkanja finančnih sredstev kot je sedaj to primer v Jugoslaviji. Dejstvo je tudi, da sedaj nimamo ne časa ne denarja in tudi ne moči niti pripravljenosti ljudi, da bi prenašali eksperimentiranje na izmišljanju nekih novih zgodovinskih mehanizmov, temveč se bo potrebno nasloniti na preizkušeno delovanje trga, torej treba se bo usmeriti v tržno gospodarstvo. Ob tem bo zelo pomembno, kako se bomo usmerjali v smislu, kakšna oblika političnega pluralizma bo pri nas prevladala, kar obstaja še odprto vprašanje. To bo namreč tudi zelo pomemben kriterij pri dotoku tujega kapitala, ki bo vsekakor prej podprl tržno gospodarstvo, usmerjeno proti strankarskemu sistemu.

Temeljno gibalno reforme in zagotavljanje kapitala pa je povezano z drugačnim vrednotenjem lastnine. Boljša opredelitev lastninskega vprašanja je lahko vzpodbuden dejavnik na marsikaterem področju, za kar najdemo dovolj izkušenj v uspešnih ekonomskih sistemih. Tisti, ki vlaga kapital, si mora obdržati nad njim trajno lastninsko pravico in tudi pravico uprave in kontrole poslovanja. Lastninsko vprašanje bo zelo pomembno

tudi pri pretakanju finančnih sredstev med razvitimi in nerazvitimi področji v Jugoslaviji. Nerazvita področja se bojijo tržnega gospodarstva. Ob ustreznem rešenem lastninskem vprašanju pa je moč uporabiti preizkušene in uspešne ekonomske rešitve, ko razvito gospodarstvo odpira svoje obrate na nerazvitih področjih in za ta svojo poseg dobi tudi državno finančno podporo.

Nadaljnji pogovor je zajel še vrsto vprašanj o našem politično ekonomskem položaju in pokazalo se je, da vprašanja iz tega področja živo zanimajo delavce v združenem delu, ter da so tovrstne informacije »iz prve roke« zelo zaželenje, tako da je bil tudi ta obisk predstavnikov CK ZKS koristen in zaželen.

Omenimo naj le še vprašanje, ki ga je zastavil sodelavec DO Elektrozveze, Dušan Hren, ker v bistvu nosi v sebi protest sodelavcev DO Elektrozveze. Dušan Hren je zastavil vprašanje, s kakšno pravico blatijo ponekod v Jugoslaviji, predvsem še nekatere časopisne hiše, vodilne slovenske politike, ne da bi imeli za to tudi utemeljene argumente; ter ali bodo tisti, ki zahtevajo razrešitev Stipe Suvarja, morali te svoje zahteve podpreti z argumenti, oz. ali bodo nosili posledice, če se izkaže, da za te svoje zahteve nimajo nobenih upravičenih razlogov.

Boris Čerin

Iskra Elektroakustika

Stečaj v Sežani

Sodišče v Kopru je sprejelo sklep o uvedbi stečajnega postopka DO Iskra Elektroakustika, Sežana. Stečaj je v naši do sedanjih praksi skoraj nepoznana celota pravnih pravil za prenehanje gospodarskih subjektov, ki poslujejo z nepokrito izgubo oz. so nelikvidni. Zaradi težkih socialnih posledic, kot tudi zaradi dejstva, da je pomenil konec poslovanja subjekta nad katerim je bil uveden, je bil stečaj v glavnem prakticiran le za zapiranje manjših obratov ali zadrug. Prvi večji stečaj v Sloveniji je bil pravzaprav znani tečaj proizvodnje avtomobilov Citroen v Cimosu v Novi Gorici, vendar njegove posledice niso bile tako težke, kot v primeru stečaja LK Savinja Celje. Stečaj tega kolektiva je imel za posledico spremembo v zakonodaji, ki ureja vprašanja nadomestil za brezposelne v stečajnem postopku. Tako sedanja zakonodaja delavcu zagotavlja izplačila nadomestila v višini zjamčenega osebnega dohodka za obdobje največ dveh let v odvisnosti od delovne dobe; v času, ko mu pripada omenjeno nadomestilo za primer brezposelnosti, gre do takšnemu upravičencu vsa druga upravičenja iz socialnega oz. zdravstvenega zavarovanja, teče pa mu tudi delovna doba.

Stečaj naše tovarne v Sežani naj bi po mnenju predlagateljev — izvršnega sveta Občine Sežana pravzaprav predstavljal način razrešitve poslovne stagnacije zadevnega kolektiva, ki smo ji priča že daljše obdobje. Dosedanji sanacijski rezultati namreč niso prinesli bistvenih premikov, prisotna pa je izrazita programska kot tudi poslovna stagnacija.

Ob uvedbi stečaja je delo izgubilo 52 delavcev, tako da je sedaj v kolektivu ostalo na delu še 188 ljudi. Tovarna v stečaju nadaljuje s poslovanjem na obstoječih programih in poskuša intenzivirati zlasti produkcijo transformatorjev. Poslovne aktivnosti se predvsem s pomočjo Iskre nadaljujejo, tako da stečaj v tem primeru ne bi predstavljal konec dejavnosti, temveč bi omogočil pogoje za nov zagon sežanske tovarne.

Jože Golob

Tovarna ISKRA Elektromotorji Železniki vabi Iskrine in druge strokovnjake s področja načrtovanja avtomatizacije delovnih procesov v četrtek, dne 23. 2. 1989 na enodnevni brezplačni seminar z naslovom:

Od železove rude do inteligentnega motorja

Na seminarju vas bomo tokrat seznanili z uporabnostjo koračnih motorjev, metodami dimenzioniranja in uporabo programske opreme za programiranje procesa.

Seminar bo trajal od 9.00 do 13.00 ure.

Na željo udeležencev bomo organizirali ogled tovarne.

Zaradi organizacije seminarja prosimo, da najkasneje do 18. 2. 1989 pošljete svojo pisno ali teleks prijavo na naslov ISKRA Elektromotorji, 64228 Železniki, Otoki 21, z oznako »Za seminar«.

Naš teleks št.: 34578, fax št.: (064) 67-150.

ISKRA Elektromotorji

Visoko priznanje za Triglav Piccolo

Na slavnostni seji skupščine Gospodarske zbornice Jugoslavije, 16. decembra 1988 v Beogradu so Iskri Delti podelili priznanje za najuspešnejši dizajn industrijskega izdelka v letu 1988. Gre za najnovejši izdelek Iskre Delte – računalnik Triglav Piccolo. Hkrati so podelili priznanje tudi vodji finalizacije v Iskri Delti Adolfu Martiniji za avtorstvo pri razvoju in oblikovanju tega računalnika.

Osnovna ideja pri oblikovanju Triglava Piccolo je bila izdelati močan prenosni računalnik. Tako za napajanje zadostuje 24 voltni akumulator. Računalnik je oblikovan tako, da zavzame zelo malo prostora na mizi ali pod mizo, s terminali pa lahko podpira sedem delovnih mest. Ta računalnik je izjemno prikladen za obdelave podatkov na terenu. Pričakujemo, da bo našel svoje mesto v JLA, v geodetskih upravah, gradbeništvu, inženirskih birojih, v teritorialni obrambi pa tudi v agresivnih industrijskih okoljih.

Triglav Piccolo ima še eno omembe vredno lastnost. Nanj lahko hkrati priključimo do dva 80 MB vinčesterska diska, oz. vinčesterski disk z diskovno enoto ali pa vinčesterski disk z magnetno tračno enoto. Montaža teh enot je sila preprosta, kar uporabniku omogoča, da po končani uporabi sname disk in ga spravi. Tako zagotovi varno shranjevanje podatkov in prepreči, da mu drug uporabnik zbrise podatke z diska. Pri drugih računalnikih se to rešuje z zaklepanjem, kar pa pomeni, da ostali uporabniki tedaj ne morejo normalno delati.

Triglav Piccolo je izdelan modularno in podobno kot celotna računalniška družina Triglav temelji na treh mikroprocesorjih (16/32 bitni Motoroli 68010, 16/32 bitnem Intelovim iAPX 286 ter 16 bitnem J11), uporablja pa deset v svetu priznanih operacijskih sistemov. Cen-

tralni pomnilnik ima velik razpon zmogljivosti od 2 MB do 16 MB. Razpolaga z barvno grafiko visoke kakovosti, uporablja pa lahko še vrsto različnih perifernih enot.

Triglav Piccolo je zlasti prikladen za terenske razmere, prav tako pa tudi, v avtomatizaciji procesov in vodenju proizvodnje kot komunikacijska enota, kot grafično delovno mesto, ali pa kot večuporabniški sistem.

Iskra Delta in HTP Dubrovnik podpisala sporazum o sodelovanju

Iskra Delta in HTP Dubrovnik sta 3. februarja podpisala sporazum o poslovno-tehničnem sodelovanju pri izdelavi računalniško podprtih informacijskih sistemov v turizmu. Sporazum sta v prostori razvojno-proizvodnega centra podpisala Janez Škrubej, generalni direktor Iskre Delte ter Ivica Valjalo, generalni direktor HTP Dubrovnik. Podpisu sporazuma so prisostvovali tudi Milan Pavić, predsednik Zvezne gospodarske zbornice, Marko Bulc, predsednik Gospodarske zbornice Slovenije ter Dagmar Šuster, podpredsednik Zvezne gospodarske zbornice.

Podpis tega sporazuma je logično nadaljevanje uspešno končane informatizacije mreže 40 hotelov in gostinskih objektov hotelskega kompleksa HTP Dubrovnik, ki ga je Iskra Delta uspešno končala v lanskem letu. Danes računalniška mreža, v kateri je 12 računalnikov s prek 500 izhodnih točk (blagajne, terminali, printerji) povezuje celoten sistem tega turističnega giganta v Dubrovniku. V HTP Dubrovnik računajo, da se bo ta naložba sorazmerno hitro povrnila.

Iskra Delta in HTP Dubrovnik naj bi v prihodnje tržila več informacijskih rešitev v turizmu na domačem in tujem tržišču. Iskra Delta je že prej razvila rešitve za potrebe turističnih organizacij na področju recepcijskega poslovanja, spremljanja materialnih tokov in podobno. S skupnimi močmi pa naj bi delali na združevanju posameznih rešitev v integralni sistem pod nazivom Adriatic 88.

Adriatic 88 sloni na pahljači kompatibilnih računalnikov Delta, ki naj bi omogočala integracijo, od ravni delovnega mesta, do velikih računalniških sistemov. Sistem bo odprt in modularen, mogoče ga bo nadgraditi z novimi rešitvami, mogoče ga bo uporabiti v prodaji, rezervaciji, recepcijskem poslovanju do tekočega spremljanja materialnih tokov, pri kalkulaciji cen in podobno.

Strokovnjaki obeh delovnih organizacij bodo tako združili svoje znanje in izkušnje z računalniškega in turističnega področja. Pričakovani rezultati so informacijski sistemi, ki turističnim organizacijam omogočajo bistvene prihranke ter racionalnejše in produktivnejše delo. Turistom pa se obeta tudi vrsta novih, kakor tudi bolj kakovostne klasične turistične storitve. Prihodnji razvoj sodelovanja med Iskro Delto in HTP Dubrovnik, ki na svojem področju sodi med najbolj prodorne delovne organizacije tudi na področju upravljanja porabe energij v turističnih organizacijah, evidentiranja prek magnetnih kartic, postavitve videotex sistemov, integriranja avtomatskih telefonskih central v računalniško podprte sisteme, razvoja novih oblik hotelske informatike in podobno.

M. S.

Ob sprejemu letnega plana

Podčrtano z rdečo v letnem planu:

IZVOZ NA KONVERTIBILNO TRŽIŠČE JE STRATEŠKA USMERITEV ISKRE AVTOELEKTRIKE

Prva letošnja najpomembnejša seja v novogoriški Iskri Avtoelektriki je bila gotovo seja predsedstva osnovnih organizacij sindikata, ki jo je sklical njen predsednik Miloš Vodopivec. Na dnevnem redu je bila v ospredju le ena točka in sicer obravnava in sprejem letnega programa temeljnih in delovne organizacije za uresničevanje ciljev in obveznosti iz srednjeročnega plana za obdobje 1986 — 1990.

Seje so se udeležili tudi predstavniki ostalih DPO ter glavni direktor in njegov namestnik. V uvodu je predsednik Miloš Vodopivec podal kratke povzetke s seje, ki so v zadnjem času potekale na ravni naše SOZD Iskra in na občinskem sindikalnem svetu ter prisotne seznanil z najpomembnejšimi zapaznanji in nastalimi položaji.

Le s kakovostjo na tuje trge

Zatem je besedo povzel Robert Žerjal, glavni direktor in do potankosti razložil in predstavil držno, ambiciozno, vendar realno zastavljen letni plan, ki je postavljen pred 3700 članski kolektiv Iskre Avtoelektrike. V njem so vse tiste usmeritve in naloge, skozi katere so jasno zastavljene možnosti prodaje, nabave, razvoja itd., kar v skupnem imenovalcu vodi k ustvarjanju dohodka.

Že v naslovu smo povedali, kaj je najosnovnejša usmeritev, ki se vije kot rdeča nit skozi letni program, to je izvoz na konvertibilna tržišča. Zato je temu področju posvetil tudi glavni direktor dobršen del svoje razlage in znova opozoril na edino možno pot, ki vodi k uspehu, to je kakovost. Da je temu res tako, povejmo za ilustracijo naslednji podatek: svetovni proizvajalci avtomobilov, torej naši tuji kupci, so nam že sporočili, da bodo letos dopustili manj kot tri promila reklamacij v garancijskem roku. To pa praktično pomeni, da morajo biti prav vsi izdelki sto odstotno zanesljivi. Ob tem naj spet spomnimo, da zagotavljanje kakovosti ne pomeni kontrolo izdelka, pač pa mora biti kakovost vgrajena v sam izdelek, oz. v njegove podsestavne dele.

Več kot lani v izvoz

V planu za leto, ki se je izteklo, smo zapisali, da bomo na tuja tržišča prodali za 27 milijonov dolarjev izdelkov. Pohvalno mora-

mo zapisati, da smo to številko dokaj lepo presegle, saj so nam izračuni pokazali, da smo prodali kar za okrog dva milijona dolarjev več izdelkov. In kako bo letos? Povsem realno je pričakovati še večjo rast izvoza, seveda ob nenehni skrbi za stodstotno zanesljivost, saj je v planu postavljena številka 36 milijonov dolarjev izvoza! In to skoraj izključno na konvertibilne trge s trdno valuto, direktno proizvajalcem, torej v prvo vgradnjo. Naj jih nekaj naštejemo: tu je francosko avtomobilsko združenje PSA, Renault, italijanski Fiat, nemški Volkswagen, BMW, Ford, GM-Opel, Bosch, angleški Perkins itd.

Nikakor pa ne smemo pozabiti omeniti tudi dežel v razvoju, ki predstavljajo že danes pomemben segment trženja, saj izvozimo na primer v Iran, Egipt in druge dežele že skoraj deset odstotkov vse proizvodnje. Letošnji cilj pa je, da bi se približali 45 odstotkov izvoza v celotni prodaji, to pa pomeni, doseči že omenjenih 36 milijonov dolarjev.

Se en vzrok je, če se lahko tako izrazimo, da moramo vse sile

usmeriti v izvoz in sicer gledano skozi prizmo domačega tržišča. Iz dneva v dan je namreč zaznati zmanjšanje kupne moči domačih kupcev, kar z drugimi besedami pomeni manjša naročila, neredna plačila itd.

Tržnim zahtevam odgovoriti z novimi programi

Ogromen delež pri tako zastavljenem letnem planu pripada tudi TOZD Inštitut, predvsem na področju raziskav in razvoja. V planu je vrsta zavezujočih smeri delovanja, ki morajo biti realizirana letos, nakazan pa je tudi nadaljnji razvoj na novih programih in na prilagoditvi posameznih proizvodov svetovnim trendom razvoja in tržnim zahtevam. Tu imamo v mislih zaganjalnik z reductorjem, alternatorje z notranjimi ventilatorji, mikroelektronski regulator z vgrajenimi čipi, velike zaganjalnike z dolgo življenjsko dobo in velikimi obremenitvami, elektroluminiscenčne displeje s krmiljem, senzorje delovanja motorja, enosmerne motorje itd. Odveč je poudarjati, da pomeni vse našeto tudi razširitev proizvodnega programa avtoelektričnih in avtoelektronskih izdelkov.

Pred drugačno organiziranostjo

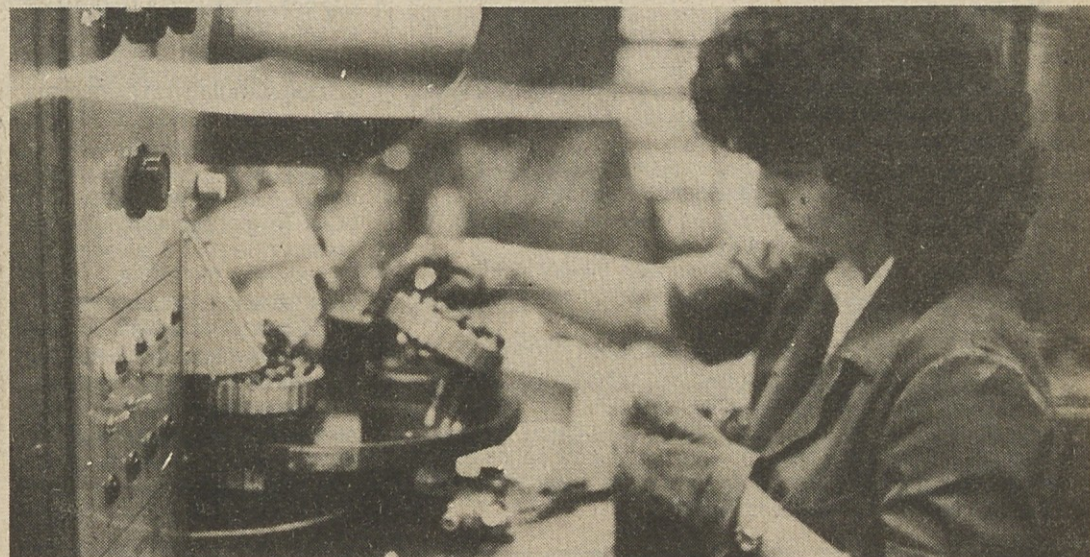
V zvezi s kadrovsko politiko bo še naprej v ospredju težnja po pri-

dobivanju strokovnjakov tehničnih usmeritev od četrte stopnje dejanske izobrazbe dalje ter študentov s strani Avtoelektrike, vendar v okviru realnih potreb. Taka politika zaposlovanja naj bi izdatno spremenila izobrazbeno strukturo zaposlenih v prid višje strokovnosti in znanja, zmanjšala bi število zaposlenih ter onemogočila nastajanje novih neproduktivnih viškov delavcev, ki bodo sicer nujna posledica tehnološke prenovе delovne organizacije in novih zakonskih osnov. V planu je govora tudi o pripravi in izvedbi celovitega sistema izobraževanja in usposabljanja zaposlenih, glede na vse zastavljene cilje in naloge.

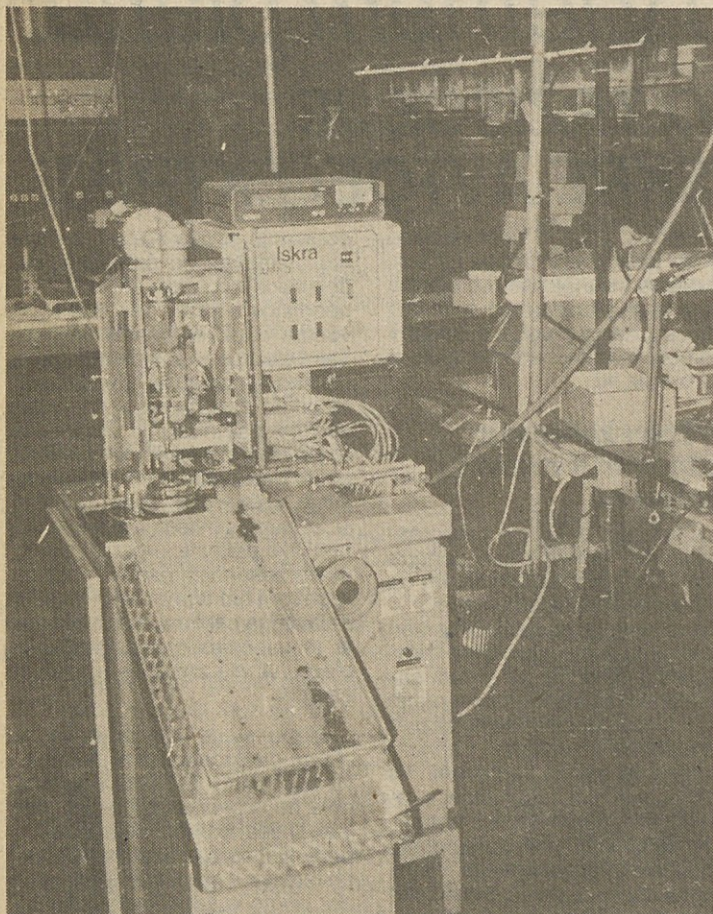
Skozi svoje izvajanje se je glavni direktor dotaknil še vrste vprašanj, kot na primer programa dela na organizacijskih pridobitvah, gledano skozi novi zakon o podjetjih, reorganizacije nekaterih temeljnih organizacij itd., vendar bomo o teh temah poročali kdaj drugič, ko bodo obrisi slike že jasnejši in popolnejši.

Če torej potegnemo črto pod to, kar smo v tem sestavku zabeležili, ugotovimo, da je plan Avtoelektrike realen, čeprav ambiciozen in drzen, kar z drugimi besedami pomeni, da je uresničljiv, le če se pogoji gospodarjenja ne bodo menjali in, če ne bo prihajalo do drastičnih sprememb na trgu.

M. R.

Za inovacije je potrebno znanje

Najvidnejši rezultat lanskoletnih inovacijskih procesov v TOZD Feriti je razvoj in izdelava novega avtomata za brušenje rež na feritnih jedrih — ABR — 3. Predstavlja plod teamskega dela treh avtorjev — strokovnjakov, ki že razmišljajo o prijavi patenta, saj se že pojavljajo povpraševanja iz tujine.

Pri lončastih in RM jedrih, ki se uporabljajo za izdelavo raznovrstnih transformatorjev, faktor induktivnosti določa zračna reža na centralnem čepu jedra. Čim manjša je ta zračna reža, večji je faktor induktivnosti. Seveda pa zoževanje te reže hkrati zahteva čimdalje ožjo toleranco.

Novi avtomat omogoča brušenje reže praktično na vseh lončastih jedrih od premera 9 do 47 mm in RM jedrih od RM 4 do RM 14.

Globina brušenja reže je zvezno nastavljiva od 0,0 do 4,0 mm, toleranca brušenja pa je maksimalno $\pm 0,5 \mu\text{m}$. Za nastavljanje hitrosti brušenja služi vgrajeni mini procesni krmilni sistem z možnimi nastavitvami od 0,01 do 999 sek, praktično pa se čas brušenja giblje od 0,5 do 15 sekund.

Automatu je prigraden zaprt hladilni sistem z ustreznim separatorjem za odstranjevanje odbrusnega materiala.

Kapaciteta avtomata je odvisna od velikosti jeder in globine brušenja in znaša od 160 do 400 kosov na uro.

Za kontrolo globine brušenja je vgrajen merilni instrument ISKRA — N37, ki prek optične letve meri globino. Vrednost odčitamo na digitalnem displayu.

Tovrstne automate zaradi svoje specifičnosti ni mogoče nabaviti na tržišču. Zaradi tega je veliko povpraševanje o možnostih nabave precejšnjega števila feritnih proizvajalcev. Torej realizirana inovacija, ki je bila v svojem prvotnem konceptu mišljena za uporabo v lastni proizvodnji, dobiva danes tržno mnogo širši pomen, s tem pa tudi priznanje našim strokovnjakom, ki so uspeli realizirati ta projekt.

Sedanje resne gospodarske težave nas usmerjajo k iskanju izhodov, predvsem v lastni delovni sredini, torej z uvajanjem inovacijskih dejavnosti, oz. inovacijskega načina razmišljanja. V Iskri že dolgo govorimo o pomenu izkoriščanja notranjih rezerv, k čemur naj bi pripomogli z večjo mero ustvarjalnosti vsakega izmed nas na svojem delovnem mestu. Kako o tem razmišljajo v TOZD Feriti, smo povprašali Andreja Češnovarja, predsednika inovacijske komisije v tovarni:

Investiranje v novo opremo je pomemben vir za povečanje produktivnosti, ekonomičnosti in boljše kvalitete. V sedanjih pogojih gospodarjenja pa ne moremo vlagati zadostnih sredstev v nabavo potrebne opreme. Zato je lastno inoviranje zelo pomemben vir povečevanja, oz. izboljševanja opreme. V naši tovarni se že precej let dobro zavedamo pomembnosti stalnega in hkrati množičnega inoviranja. Izkušnje kažejo, da lahko sami rešimo marsikateri problem, seveda ob celovitem poznavanju specifičnih pogojev. To nam v tovarni lahko uspe bistveno ceneje in hitreje kot pa z nakupom nove, mnogokrat zelo drage opreme.

— Organiziranje inovacijske dejavnosti ima torej v vaši tovarni že tradicijo. Šte morda v zadnjem času storili nove korake za pospeševanje in višjo raven ustvarjalnih procesov?

V preteklem letu smo zaštevili široko akcijo za pospešitev in razširitev te dejavnosti. S spremembo pravilnika o nagrajevanju, ki je sedaj mnogo bolj stimulativno naravnan, smo uspeli povečati število prijav približno za četrtino. Opažamo pa, da imajo takšne akcije tudi svoje pomanjkljivosti. Poglobljena analiza kaže sicer na povečan odziv pri inovatorjih, hkrati pa tudi na zmanjševanje kvalitete teh prijav. Zato smo se konec lanskega leta v komisiji, ki spremlja in analizira vse prijavitelne inovacije, dogovorili še za bolj stimulativno nagrajevanje kvalitetnih rešitev in ustrezno dopolnili pravilnik.

Ugotavljamo še, da je bila akcija sicer skrbno načrtova-

na, saj smo v razpisu podrobno obrazložili motive in cilje, ki jih želimo doseči. Bistveno naj bi bilo predvsem izboljševanje kritičnih točk v proizvodnji in smotrnejša poraba materiala. V kolektivu smo sicer naleteli na popolno soglasje glede zastavljenih ciljev, vendar smo ob koncu leta ugotovili, da odziv ni bil na ravni pričakovane.

Šte morda vzroke za delen uspeh vaše akcije iskali v premalo stimulativnem nagrajevanju?

Delno že, zato smo konec leta, kot sem že omenil, na novo oblikovali pravilnik o nagrajevanju inovativne dejavnosti. Večino predlogov smo v letu 1988 sicer nagrajevali po pravilniku, nekatere izjemne primere pa smo motivirali tudi z zviševanjem osebne ocene, torej prek osebnega dohodka.

— Šte morda razmišljali o ideji, da bi prihranek zaradi inovacijske dejavnosti izkazovali ob koncu leta kot poseben dodatek k osebnim dohodkom vseh zaposlenih?

Skupaj s strokovnimi službami smo poskušali najti možnost, da bi skozi dosežke razvojno-inovativne dejavnosti posebej obračunali dohodek in ga kot posebno postavko prikazali na plačilni listi in seveda tudi izplačali ob koncu leta. Z našim predlogom nismo uspeli, saj je tudi posebna strokovna skupina iz DSSS DO naletela na ovire v zakonodaji, tako, da nam zamisliti ni uspelo izpeljati.

— Nagrade se torej izplačujejo izključno avtorjem. Nam lahko v grobem razložite načine za izračunavanje njene vrednosti.

Prihranek, ki ga prinaša določena inovacija je vsekakor

Inovacije v TOZD Feriti v letu 1988

Inovacijska komisija je prejela 70 prijav, sprejeli so jih 49, zavrnili 17 prijav, 4 prijave pa so bile odložene. Za 23 prijavljenih koristnih predlogov so izplačali nadomestilo. Iz dejanskega prihranka (238,240.000 din) so bila izračunana in izplačana nadomestila v 26 primerih, ki skupno znašajo 11,292.746 din in predstavljajo 4,74% vrednosti prihranka. Za koristne predloge je bilo izplačano 1,960.000 din. Najvišja nagrada za posameznega inovatorja je znašala 2,755.804 din. V TOZD Feriti je zaposlenih 525 delavcev.

osnova celotnega postopka izračuna višine nadomestila. V posebni formuli upoštevamo še faktor učinkovitosti, ki pove, na katerem delovnem mestu je nastala inovacija: strokovnjaku v razvoju pripada manjši faktor učinkovitosti (če inovacija sodi k njegovega rednemu delu) kot delavcu v proizvodnji. Na višino faktorja pa vpliva tudi dejstvo, ali je inovacija nastala v rednem delovnem času, ali po njem, v tovarni ali izven nje. Faktor učinkovitosti pa smo v novem pravilniku še dodatno povečali za 50% v prid bolj stimulativnemu nagrajevanju. V formulo pa smo zaradi ohranitve vrednosti, oz. sprotnega prilagajanja inflaciji, vgradili še višino povprečnega mesečnega osebnega dohodka.

Vsi ukrepi za večjo motiviranost za inoviranje pa kljub temu niso pripeljali k pričakovanemu odzivu?

Bolj množične odzivnosti na naš razpis ni bilo tudi zaradi pomanjkanja ustreznega znanja med delavci v proizvodnji. Naš tehnološki proces je že na stopnji, ki zahteva določeno raven strokovne usposobljenosti. Ideja, ki naj se porodi v nekem področju proizvodnega procesa, zahteva znanje, torej človeka, ki razume tehnološki proces, v našem primeru je to vsaj kvalificirani delavec v proizvodnji ali delavec s srednjo izobrazbo v pisarni.

— Ali torej razmišljate o usmerjanju težišča inovativne dejavnosti na višjo raven, med strokovnjake?

Ne, mi želimo vztrajati na množičnosti inovacijske dejavnosti, zato z našimi akcijami ne bomo odnehali. Hočemo, da vsak delavec razmišlja na delovnem mestu in tudi razume najvažnejše značilnosti proizvodnega procesa.

— Ali to pomeni, da boste vpeljali dodatne akcije v smislu funkcionalnega izobraževanja v tovarni?

Vsako leto organiziramo področna strokovna predavanja za skupine delavcev, glede na faze tehnološkega procesa. Način in obseg podajanja snovi je prilagojen njihovega znanju in izobrazbi. Predstavimo jim vzročni potek operacij, pomanjkljivosti in ozka grla v procesu določenih proizvodnih področij. Lani smo obdelovali pripravo mase za vse tiste, ki delajo na teh opravilih. Za letos načrtujemo o seminar o sintranju, ki bo zaposlenim v termični delavnici — izmenovodjem, kurjačem, nastavljalcem peči — točno pojasnil vse vidike opravljanja, ki jih opravljajo.

— Ste morda že zabeležili premike na boljše informiranosti udeležencev tovrstnih seminarjev?

Tovrstni vplivi so težko izmerljivi, vendar smo prepričani, da vsako pridobljeno znanje poraja tudi nove ideje, ali predloge. Zato upamo, da bodo vsa omenjena prizadevanja vplivala na razširitev kroga avtorjev — inovatorjev v našem kolektivu.

I. S.

V ponedeljek, 18. januarja sta obiskala delovno organizacijo Iskra-Avtomatiko člana direktorije češkega ministrstva za industrijo JOŽEF STANK in FRANTIŠEK POKORNY. Med delovnim obiskom v Iskri, ki je sodil v okvir večdnega bivanja v Jugoslaviji, sta ju spremljala Tilen Peče, direktor Iskre Commerce Praga in Igor Ingolič, direktor tržnega področja SEV, medtem ko ju je v Avtomatiki sprejel glavni direktor, Rudi Pirc s sodelavci.

Po ogledu filma o razvojni-programski usmeritvi delovne organizacije, so se gostje v šolskem centru delovne organizacije seznanili s konkretnim programom avtomatizacije v industriji in si ogledali demonstracijo nekaterih naprav, oz. sistemov. Iz razgovora, ki je sledil v zaključnem delu obiska, je bilo razbrati, da medsebojno sodelovanje, ne samo v okviru Iskre, temveč tudi širše, upošteva meddržavno izmenjavo, ne ustreza, niti potrebam, niti željam obeh partnerjev. Ovire so obojestranske, med njimi predvsem restrikcije v investicijskih naložbah našega gospodarstva, v razvitosti jugoslovanske proizvodnje tradicionalnih blagovnih skupin, ki jih je prej ČSSR izvažala v Jugoslavijo in ne nazadnje pomanjkanje virov, oz. sredstev. Kljub naštetim razlogom pa je potreba češkega gospodarstva, da sledi svetovnim trendom, vezana na uvoz, na iskanje novih možnosti v kooperacijah. Iskra je s svojimi programi, oz. izdelki že vrsto let prisotna na češkoslovaškem trgu. Iz podatkov je razvidno, da je v lanskem letu praktično v celoti izpolnila vse pogodbeno obveznosti, da pa je v tem trenutku potrebno posvetiti največ pozornosti razširitvi ponudbe v kooperaciji, vključujoč tudi vezane posle, s čimer bi dosegli povečan izvoz. Pri tem pa bo potrebno še posebej skrbno izbrati tiste blagovne skupine, ki jih lahko ponudi kot protidobavo češko tržišče in jih Iskra potrebuje kot sestavne dele v kompleksnejših ponudbah trgu.

Š. D.

Zgledno sodelovanje dveh Iskrinih tovarn — bovške in vrhniške

Bovčani, lastniki apartmajev v Kaninski vasi in pa številni turisti, ki letošnjo zimo »preživljajo in preklinjajo« pod kopnim Kaninom, lahko že od novoletnih praznikov naprej spremljajo šest satelitskih programov ter prvi program ljubljanske televizije in Koper. Bovec je namreč bogatejši za kabelski sistem, ki omogoča gledanje teh programov, že v kratkem pa bodo strokovnjaki z vrhniške Iskre priključili še dva satelitska programa, tako da jih bo skupno osem.

Nekakšno poskusno obdobje delovanja kabelske in satelitske televizije na Bovškem je torej za nami, konec minulega tedna pa je bila v Iskrini Tovarni vžigalnih tuljav v Bovcu prijetna slovesnost, na kateri so izrekli priznanja za opravljeno delo, ter se dogovorili za nadaljnje sodelovanje.

Izredno veliko zaslug za uspešno, hitro pa tudi poceni postavitev sistema kabelske televizije imajo poleg izvajalca del Iskrine tovarne anten tudi delavci bovške Iskre, nadalje krajani sami, kot seveda tudi pobudniki za gradnjo sistema, to je lastniki apartmajev v Kaninski vasi.

Mitja Kokove — direktor Vžigalnih tuljav in hkrati predsednik KS Bovec:

»Kot predsednik Krajevne skupnosti gledam na ta projekt z vidika, da je mogoče kljub težkim razmeram, v katerih smo in kljub padanju življenjske ravni, izvesti praktično karkoli, če so za to ljudje zainteresirani, če so plani jasni in potem tudi hitro vidni. Uresničitev tega projekta bi bil lahko nedvomno nauk oz. bogata izkušnja tudi za kakšne druge projekte ne samo v krajevnih skupnostih.

Kot Iskraš pa gledam predvsem z vidika, da je ena od temeljnih nalog tovarne, da se vključuje v celovit razvoj kraja ter mu s svojim znanjem tudi pomaga.«

Na kabelsko TV imajo priključeno: dva zemeljska programa:

TV Ljubljana I
TV Koper

šest satelitskih programov:

RAI UNO
— SKY CHANEL
— SAT 1
— 3 SAT
— RTL PLUS
— SUPER CHANEL

Miro Obreza — direktor Anten:

»K uspešni realizaciji tega sistema so nedvomno ogromno prispevali tudi naslednji trije faktorji — povezanost Iskrine tovarne v Bovcu s krajani, nadalje zavest ljudi, da hočejo in želijo videti tudi to, kar se dogaja v tujini in jim je satelitska televizija okno v svet, nič manjšo vlogo pri tem projektu pa ni imel turizem, tako tisti v Kaninski vasi kot v okviru ATC Kompas.

Kot je znano smo začeli kabelski sistem za spremljanje satelitske tele-

vizije postavljati v Kaninski vasi. Najprej smo namestili skupinsko napravo, opravljeno je bilo tudi kabliranje, nakar smo postavili še postajo za satelitske programe, v tem času pa so se za ta sistem odločili tudi krajani v Bovcu. V akcijo sta se vključili tudi bovška Iskra in Krajevna skupnost, pristopili so nadvse strokovno in rezultati so tukaj. Projekt smo tudi zato lahko izredno hitro uresničili, in to na visoki ravni s polno angažiranostjo vseh. Vsekakor je to najlepši primer, kako lahko tovarna v domačem kraju pomaga svojim krajanom, s tem pa tudi svojim delavcem.«

Detajl satelitskega sistema v Kaninski vasi.

Morda je bila lanska mila zima — no, letošnja je še slabša, saj na Kaninu še vedno ni snega — »kriva«, da so se stanovalci Kaninske vasi, torej počitniškega naselja v Bovcu, odločili za postavitev kabelske in satelitske televizije. Njihovo pobudo so kmalu sprejeli tudi krajani, verjetno tudi zato, ker jim že sama lega Bovca ne dovoli gledanja večjega števila TV programov. Seveda je bilo sprva precej neznank, ljudje so se spraševali, če bo »vsa stvar« tudi delala, no, zdaj, ko pa ta »stvar« deluje pa bodo Bovčanom verjetno že v kratkem sledili tudi v bližnji Čezsoči, Žagi in še kje. Vsekakor pa so Bovčani prvi, ki v gornjem Posočju gledajo preko kabelske televizije tudi satelitski program. V Tolminu in Kobaridu je še nimajo.

Obojim, stanovalcem Kaninske vasi in krajanom, se je pridružil še Kompasov Alpski turistični center s svojimi turističnimi zmogljivostmi, akcija pa je stekla maja lani. Med drugimi so dobili ponudbo za postavitev sistema tudi od Gorenja in IMP-ja, najugodne-

Vojko Šuligoj — direktor ATC Kompas Bovec:

»Tudi mi smo se vključili v projekt kabelske televizije s tretjinskim deležem ter si tako za naša hotela Kanin in Alp zagotovili satelitske priključke. Zdaj nas čaka še približno enaka investicija v nabavo televizorjev, tako da bo imela vsaka soba svoj televizor. Naši gostje so predvsem tujci in tako jim preko satelitske televizije omogočamo gledanje njihovih domačih programov ter tako stik z domovino med dopustom.«

jšo pa je dala Iskrina tovarna anten. Zanj so se tudi odločili in, kot pravijo zdaj, so se Vrhničani zelo izkazali.

Pogodbo o izgradnji sistema so podpisali v začetku junija, krajani pa so se obvezali, da bodo sami postavili drogove in položili kable. Prav s prevzemom teh del so naročniki kar precej prihranili, kar potrjuje tudi cena priključka — 62 milijonov (starih) dinarjev. Verjetno ni nikogar v Sloveniji, ki bi mu uspelo v drugi polovici lanskega leta realizirati takšno investicijo za takšne denarje. Na sistem je zdaj povezanih skoraj 1000 priključkov.

»Ujeli smo zadnji vlak pred lanskimi podražitvami teh sistemov,« poudarja vodja kadrovske-spološne službe v Vžigalnih tuljavah Robert Trampuž, »poleg vsega pa je izredno angažiranost pokazala tudi vrhniška Iskra, ki je kljub neprestanim podražitvam spoštovala dogovorjene cene. Vse priznanje

je treba izreči tudi krajanom samim pri kabliranju Bovca.«

Prav za kabliranje, od enega do drugega konca mesta pa so kar precejšnje razdalje, so ustanovili posebno skupino strokovnjakov. V akcijo so pritegnili predvsem tiste, ki to delo že opravljajo npr. pri Elektro Tolmin, v Soških elektrarnah in seveda v Iskri. Kljub določenim težavam so v manj kot treh mesecih potegnili približno 12.000 metrov kablo.

Sistem so najprej postavili v Kaninski vasi, v kateri imajo tudi možnost internega TV programa oz. obveščanja, na CATV sistem pa so priključili tudi hotel Kanin. Ne bo odveč, če opozorimo, da je celotni inženiring, izdelava in montaža SATV in CATV delo strokovnjakov iz vrhniške Iskre.

Besedilo in foto:
Lado Drobež

V Bovcu so bogatejši za kabelski sistem, ki omogoča spremljanje šestih satelitskih programov (dva bodo še dogradili), dveh zemeljskih ter UKV program in interni program v Kaninski vasi.

Pri kabliranju Bovca in še pri nekaterih drugih delih so priskočili brezplačno na pomoč tudi strokovnjaki iz Iskrinih Vžigalnih tuljav, kolektiva, ki je vstopil v Iskrino družino že pred dobre četrto stoletje, zdaj pa deluje v okviru Avtoelektrike.

Tudi Kanin nad Bovcem kaže te dni le gola, nezasnežena rebra.

Stisk roke dveh Iskrinih direktorjev — Miro Obreza iz Anten (levo) in Mitja Kokoveta iz Vžigalnih tuljav ob uspešnem zaključku izgradnje sistema kabelske in satelitske televizije v Bovcu.

Inovativno poslovanje — pot do uspešnosti in učinkovitosti

Vse jugoslovanske DO so prišle v težave, ko so prenehale rasti. Obrnile so se vase, zaprte ne živijo za trg in kupca, živijo svoje notranje življenje, kot take morajo propasti in na pepelu bodo zrasle nove mlade DO z novimi vodstvi, novimi idejami in novim življenjem. Po ocenah bi morali vsako leto ustvariti 50.000 novih podjetij s 400.000 delovnimi mesti, 50.000 bi jih moralo letno v stečaj.

Struktura JU industrije kaže veliko bazične in predelovalne industrije. Visoka stopnja zaprtosti preprečuje uveljavljanje ekonomskih meril. Zato smo šele na začetku prestrukturiranja in prehoda na visoko tehnologijo.

Naša industrija mora poiskati in ustvariti:

- nove proizvode
- pravočasno spoznati in osvojiti tehnološke spremembe.
- kombinirati vse podjetniške funkcije in tržne storitve
- pretvoriti hitro idejo v uspešnost.

Naš manjki je v **DINAMIKI**.

Namesto, da bi razvili vrhunske proizvode na lastnem znanju, ki bi prešli v visoko kategorijo cen, se zadovoljujemo z distributerskimi hišami, katerih kupci sodijo v najnižje kategorije. Čim manj je zahteven trg, tem manj je inoviranja, tem večje je zaostajanje.

Za podjetja z zastarelo tehniko in razvojnimi rešitvami ni nobene možnosti, da bi ušli pred postajo prve pomoči.

Čakati na predpise zveznih organov ni potrebno. Tiste OZD, ki dojemajo svojo perspektivo, uveljavljajo znanstveno-raziskovalno delo, razvojno množično inovativno dejavnost. Razvijanje množično-inovativne dejavnosti je poslanstvo tehnično-tehnološkega kadra, društva tehnikov in inženirjev. (Ali ga v ERO organiziramo?) Vodilo za OZD je čim več inovacij, čim več vlaganja v raziskave, razvoj tehnologije. Nikoli ni preveč, vse se povrne večkrat in, če ima DO 25% od prometa od proizvodov, ki so mlajši od 5 let, potem je to organizacija, ki je odprta inovacijam.

Za povečanje uspešnosti in učinkovitosti so hkrati pomembne inovacije v upravljanju, informatiki, temeljnem procesu in to v navedenem zaporedju.

Odlična podjetja vztrajajo na vrhunski kvaliteti

- a) Nagnjena so k akciji
- b) Blizu kupcev (kakovost, servis, zanesljivost ideje do kupcev)
- c) Podjetnost (mnogo inoviranja, opogumljanja)
- d) Produktivnost z ljudmi
- e) Prednost vrednot
- f) Držati se znanega
- g) Preproste oblike organiziranosti (decentralizirane, centralizirane)

Danes smo izgubili smisel za hitre akcije, servis kupcem, praktično inovacijo. Izbirati moramo nova pota v organizacijski strukturi DO.

Delo na honorarnih projektih

Kako delujejo ekipe, ki izvajajo **HONORARNE** projekte? Tu ni šefa, vsak ve, kaj mora narediti, v katerem roku, a tudi ve, kaj pričakujejo od tistega, ki prvi prične delati na projektu. Te

skupine so izrazito interdisciplinarne. Kje je vzrok? Vzrok je v organizacijski strukturi. V tej skupini vlada disciplina, planiranje do minute točno, neverjetna solidarnost in pomoč drug drugemu, pri delitvi dohodka ni problemov, ker so se zmenili že v naprej na osnovi predkalkulacije.

Nemudoma moramo pričeti vpeljati v organizacijsko strukturo nove metode, prijeme in odnose za motiviranje in spodbujanje delavcev. Ne smemo se strinjati s pesimisti, da so ljudje egoisti in nimajo smisla za skupnost. To ni res. Ljudje imajo velike sposobnosti, ki jih moramo znati razviti.

Način inoviranja dela

Po mnenju nekaterih izvedencev za inovacijsko dejavnost se lahko v OZD precej izboljša uspešnost poslovanja, če se lotijo inoviranja svojega dela.

— Najmanj 2% več dohodka že z uvedbo amaterske inovacijsko-invenicijske dejavnosti brez spremljajoče ustrezne strokovne službe.

— Do 5% in več, če to dejavnost vodi strokovna služba, ki izbira predloge, za ocene in prenos v prakso.

— Do 10%, če OZD objavi pereče probleme, strokovna služba pa nato organizira delo tujih in domačih strokovnjakov pri reševanju konkretnih potreb.

— Še kakšen % več skupinski način reševanja, krožki, teami za skupne rešitve

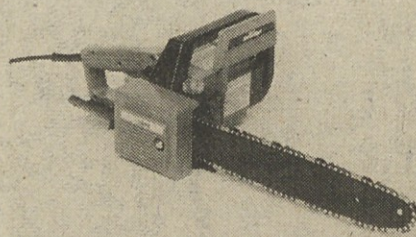
— Najbolj donosno je **kompleksno inoviranje** celotne DO, kjer iščejo ozka grla, zastoje v proizvodnji, preveliko poraba materiala in časa dela, znižati stroške izboljšati kvaliteto. Takšen način dela omogoča DO tudi 30 — 40% več dohodka. To so tista opravila, ki jih delavci najbolj poznajo in so zanje najbolj pomembna. Prek tega delavci najbolj neposredno doživljajo svoj položaj v OZD in s tem tudi samoupravljanje.

Investicijsko politiko je treba voditi (množična, poklicna, krožki) **usposabljanje** delavce in moralno in gmotno **vzpodbijati**.

Delavcem preveč predstavljamo številke, premalo pa našo počasnost, neinovativnost, zastarelost, proti razvitim trgov, medsebojnih odnosov in zanikanje ustvarjalnih sposobnosti.

Ustvarimo notranjo konkurenco: pritisk v parih, prekrivanje področij, podvajanje proizvodnih linij, večkratni teami za razvoj novih izdelkov.

Izkušnje kažejo, da je hitra in natančna ocena

Verižna žaga VZ 135

predlogov za delavca izreden motivacijski dejavnik.

Novozaposleni inženirji naj dobijo projekte in postanejo pomočniki vodje.

Za tekmovanje so potrebni cilji in roki. Dajati bi morali nazive inovativno meseca, leta, delavnice. Če smo sedaj ustvarjali klimo za lenuhe in povprečnejše, ustvarimo sedaj klimo za inovatorje, zanesenjake, borce. Naloga vodstva je spodbujanje in odstranjevanje ovir. V kali je potrebno zatreti zavist, opravljanje.

Organizirano izobraževati tudi delavce na liniji in jim predstaviti probleme in rešitve iz njihovega okolja. Več časa bo potrebno za tečaje vodstvenih, vsaj štiri tedne v letu morajo biti na izpopolnjevanju svojega znanja.

Na podlagi finančnih ciljev in planov je potrebno predvideti konstrukcije za dolgoročne in kratkoročne rešitve v inovaciji iz lastnih in tujih virov.

Usmerjanje inovativne dejavnosti

— V OZD do 500 zaposlenih zadostuje referent, ki usmerja inovativno dejavnost. Aktivnosti na drugih področjih se dogajajo v SOZD, poslovne skupnosti.

— V OZD s 500 — 3.000 delavcev se organizira referat z več izvajalci, ki obravnavajo celovitost inoviranja. S pesimizmom se ne smemo sprijazniti. To je zadnje, kar nam ostane. Analizirati moramo in iskati izhode. Prvi pogoj je podjetniška organizacija, ki bo sproščala iniciativo ljudi, druga pa spretnost vodenja teh ljudi. Ne stojimo na mestu, da se nam ne bo zrušila hiša na glavo. Korakajmo vstric z manjšimi evropskimi državami. Kar se delavcev in inženirjev tiče, so zmožni to doseči seveda ob določenih pogojih.

Naloge za povečanje ustvarjalnosti v OZD

Vodilni in vodstveni: spodbujanje ustvarjalnosti je edina alternativa za ohranitev pozicij.

Nosilci razvoja in tehnologije: poklicna zadolžitev naj bo postavljena na programsko urejanje, jasne in uresničljive cilje. Pomembna je strokovnost, poznavanje praktičnosti in prenašanje znanja.

Povezovalci inovacijske dejavnosti: delavci, ki skrbijo za spodbujanje množične ustvarjalnosti na vseh ravneh. Z vztrajnostjo naj uredijo sisteme nagrajevanja in uresničijo pogoje inovativnega poslovanja.

Organizatorji proizvodnje: sposobni poslagati v pripravo in izvajanje procesa in pocenitve.

Načrtovalci izdelkov: tržniki in razvojniki zadolženi za **konkretizacijo** izdelkov za izbrane tržne segmente z upoštevanjem dolgoročnosti.

Realizatorji znanja in izdelkov: vsi ukrepi za pospeševanje trženja.

Koordinator finančne funkcije: skrbijo za pospeševanje vlaganja sredstev v ustvarjalno dejavnost in gospodarnost z vidika dohodkovne uspešnosti.

Organizator poslovanja: z vidika prihodkov pri materialih, energiji, delovnem času.

Zbral in uredil
Boris Kerstein

Avtomatizacija proizvodnje ob prelomu tisočletja

Strokovne revije, seminarji, industrijske razstave in posvetovanja — od vsepovsod dežujejo informacije in napovedi kako bo z vsakim dnem stopnjevana avtomatizacija proizvodnih procesov v celoti spremenila klasične oblike industrijske proizvodnje. CAD/CAE (Computer Aided Design/Computer Aided Engineering) — računalniško podprti razvoj in načrtovanje ob računalniško podprti proizvodnji (CAM) nedvomno postavljajo prave temelje nekoč vsekakor le futuristični viziji računalniško v celoti integrirane proizvodnje (CIM). O recimo pogojno socioloških razsežnostih te sle po avtomatizaciji, ki jo omogoča interdisciplinarni tehnološki napredek številnih, zlasti tehničnih ved, je seveda zaslediti bistveno manj razprav.

»Komuniciranje« med samimi stroji, udeleženci nove tehnološke revolucije v večni igri tehnične delitve dela, zagotovo ne bo osrednji problem. Strojna industrija, ki je običajno zelo konzervativna, še zdaleč ni izkoristila niti dela vsega tistega kar ji neprizanesljivo ponuja računalništvo. General Motorsov koncept standardnega industrijskega protokola avtomatizacije MAP (Manufacturing Automation Protocol) kljub nekaj manj posrečenim začetnim verzijam danes vse bolj ponuja osnove, kako spraviti v harmonično usklajeno »zakonsko skupnost« stroje in mašine, industrijske robote, ob različni, pogosto tudi nekompatibilni računalniški opre. Če je bil GM žrtev svojega preuranjenega entuziazma in optimizma pa je čas, ta večni »zaveznik« napredka omogočil izboljšavo MAP do stopnje, ki že odkriva, kakšna bo standardna industrijska tovarna prihodnosti, še posebej ker tretji generaciji MAP 3.0 že uspeva prilagoditi se tudi porajajoči se standardizaciji računalniške strojne in programske opreme OSI (Open System Interconnection), kar bo progresijo v procesih avtomatizacije klasične industrijske proizvodnje vrtoglavo pospešilo.

Kljub številnim individualnim znakom, povečanemu uvajanju industrijskih robotov in »standardizaciji« posameznih faz delovnega procesa (zlasti sestavljenih opravil), pa je odzivnost te industrije v preteklosti bila, razen mogoče deloma na Japonskem, razmeroma počasna. Vzrokov je najbrž več — v ZDA so se počutili najbrž zelo negotovi zaradi vse bolj očitne japonske, pa tudi ostale. Daljno Vzhodne konkurence, zato so oklevali; drugod je prišla v ospredje zavest o enormnih vlaganjih, mentaliteta zadrževanja statusa quo, zelo zrele tehnologije, ki tudi zelo počasi napredujejo — tako, da ne čudijo ocene, da so poprečni cikli temeljite »restavracije« neke klasične industrijske proizvodnje v svetu nekako na vsakih 15 let. Iz tega je povsem enostavno sklepati o dejstvu, da vsi najnovejši dosežki računalništva, mikroelektronike, robotike, ipd. **že zdaleč niso zajeli** večine strojne, kovinsko predelovalne, industrije transportnih sredstev, itd. Današnje napovedi se nagibajo k razmišljanju, da bodo računalniški sistemi omogočili prvi celovit strukturni premik v proizvodnih halah indus-

trijskega sveta okoli leta 1995, ko bodo stroji opremljeni z ekspertnimi kontrolniki s »samoonovljivim« znanjem — za razliko od današnjih posameznih elektronskih kontrolnikov delovanja strojev in naprav, ki zastarevajo že z dnevom montaže na nek stroj! Leta 2000 naj bi ti sistemi z inteligentnimi upravljalnimi in nadzornimi elektronskimi kontrolniki bili že obče razširjeni in uveljavljeni ter povezani v kompleksne integrirane tehnološke procese. Nekako okoli leta 2010 predvidevajo strokovnjaki, bodo nove senzorske tehnologije omogočile povsem avtonomne procese, kjer bodo tudi napake v delovanju odkrivali in odpravljali povsem samodejno. »Človeški faktor« bo po večini sedel za informacijskim terminalom, predvidenim le za izjemne posege.

Sekundarni vidiki robotizacije

V mnogih okoljih seveda eufrično prisegajo na avtomatizacijo s preprostim nakupom robotov. Ta izkušnja je drago stala zlasti Američane, ko so nenadno spoznali, da se njihova konkurenčna sposobnost in učinki uvajanja robotizacije ne morejo primerjati z Japonsko. Zakaj? Prav gotovo ne ker bi bili

ameriški roboti kaj slabši kot japonski, ampak zaradi samega pristopa. Mnoga ameriška podjetja so si namreč lahko privoščila robote, a so pri tem za razliko od Japoncev pozabila na predhodne faze nastajanja nekega izdelka, brez katerih tudi roboti ne morejo narediti čudežev. Japonski čudežni uspeh v proizvodni odličnosti temelji na izjemnem, naravnost fanatičnem proučevanju zahtev in narave izdelka in zanj potrebnega tehnološkega procesa. Prav ta formulacija strategije procesa je prednost, saj je aplikacija neke tehnologije posledica tega procesa in ne njegov vzrok! Preden se lotijo neke tehnologije, japonski strokovnjaki temeljito **preučijo funkcijo nekega izdelka** in ga po potrebi tudi spremenijo zaradi poznejše optimizacije proizvodnje. Zato imajo japonski izdelki običajno manj sestavnih delov, ti pa so včasih prav neobičajni, da bi odgovorili zahtevam lažje montaže ali pa celo recimo servisiranju v času življenjske dobe! Prav v tej smeri vlagajo največ naporov na integraciji razvojnega kadra, tehnologov, serviserjev ipd. že v najzgodnejših fazah nastajanja nekega izdelka in tehnologije zanj! Ta proces je znan pod imenom **simultani inženiring!**

Edino v takšnem kontekstu ima smotrni pomen vpeljava robotizacije in celovite avtomatizacije industrijskih procesov.

In kam s človekom?

Vsi ti tehnično nadvse zanimivi in navdušujoči trendi na žalost pogosto povsem zanemarljajo človeka. »Homo Sapiens« pa je znal presestetiti — že v zgodnjih letih industrializacije v Angliji je presenetil z ludističnim uničevanjem strojev, ki so mu kradli delovno mesto. Tudi danes mnoge družbe, ki še zdaleč nimajo argumentov oklicati se, ne za napredne, ne za tehnološko razvite, ne najdejo rešitev v ničemer drugem kot v »tehnoloških višjih« — le nekaj bolje pa je v razvitih okoljih, kjer se te pasti zavedajo, a tudi njih rešitev še čaka. Nova delovna mesta so si recimo Američani poiskali v novih dinamičnih podjetniških segmentih, zlasti storitveni sferi in med malimi organizacijami. Ta New Deal je lahko le pogojno tudi obrazec za druge družbe in okolja.

Ali res nova industrijska era fleksibilne proizvodnje in računalniške integracije nastaja na račun in na plečih industrijskega delavca? Tovrstne debate postajajo vse bolj akademske, saj ima živo delo v strukturi stroškov nekega industrijskega izdelka vse bolj marginalen delež in le redko kjé presega 10% — mnogo, mnogo manj kot pa so stroški izdelavnega materiala in nadgradnje (režije). Torej cilj nikakor več ne more biti **naivno zniževanje stroškov za delovno silo**, kajti to v investicijskem smislu nima prav nobenega velikega efekta! V praksi se to že kaže v vse večji uveljavitvi drugih poslovnih ukrepov-prihrankov skozi zniževanje zalog v proizvodnem procesu, z natančnim programiranjem dostave repromateriala (JIT=just-in-time pristop), hitrejšimi odzivnimi časi, izboljšano kakovostjo in podobnimi ukrepi. Zato čudijo še vedno stereotipna vprašanja, koliko ljudi bo neka nova tehnologija nadomestila, kot da bi le ti bili res prevladujoča kategorija stroškov, za kar smo že ugotovili, da še zdaleč ni res.

Kdaj bo industrijski svet prihodnosti, tovarna prihodnosti res dobila pravo humanistično noto, lahko štejemo čas, ko bo zgornje vprašanje doživelo svojo **kvalitativno prenovo**: kako lahko uporabimo znanje in bogate izkušnje delavcev z namenom dopolniti učinkovitost novih tehnologij? Tedaj bo tudi pri nas manj reševanja problemov tehnoloških viškov zgolj po črti najmanjšega truda. Že danes poznamo tak primer — na žalost spet v ZDA!

Spomladansko prestrukturiranje slovitega IBM, ki je bilo največje v zadnjih tridesetih letih je potekalo **brez odpustitve tudi enega samega od skoraj 385.000 zaposlenih**. Če imajo torej notranje rezerve pri IBM, koliko jih je šele pri nas?

Brane Gruban

Ali si lahko privoščite robota?

V ameriški družbi Milacron iz Cincinnatija so skušali odgovoriti na zgornje vprašanje na kar se da preprost način. Uporabnik zagotovo potrebuje tudi pomoč dobavitelja, a formula je zares simpatično preprosta in namenjena izračunu, v kolikšnem času bi se takšna naložba obrestovala (poplačala).

$$\text{POPLAČILO} = S/OD + P + A - (V + OD)$$

D = celotni stroški robotske naprave (robot ter vsa dodatna oprema npr. senzorji)

OD = letni bruto OD delovne sile, ki jo bo robot nadomestil

P = prihranki, nastali z inštalacijo robota (povečana produktivnost dela in izboljšana kakovost)

A = letna amortizacijska stopnja za robota

V = stroški vzdrževanja robota (deli in delo)

OD = osebni dohodki »posadke« robota (obratovanje in vzdrževanje).

Prav gotovo so tudi ostali prihranki, ki pa jih je težje egzaktno ovrednotiti (manjša poraba energije, manj varnostne opreme, manjša režija).

Edinost, sreča, sprava
k nam naj nazaj se vrnejo
otrok, kar ima slava
vsi naj si v roke sežejo.

Kako čudoviti stih, ki kažejo veličino Prešernove osebnosti. Dan njegove smrti, 8. februar, praznujemo kot svoj kulturni praznik.

Bil je prvi Slovenec, ki je s pretresljivo pogumno odkritostjo, z dostojanstvom genija izpovedal vso bedo svojega življenja in svoje človeške usode. Enotno ga slavimo vsi Slovenci. Prav zato je ta praznik še toliko bolj dragocen in važen za našo slovensko zavest.

Za kulturni praznik pravimo, da je skupek dosežkov in vrednost človeške družbe, ki nastaja in se razvija kot rezultat človekovega delovanja in ustvarjanja.

Za kulturo dela v naši delovni organizaciji pa lahko ugotovimo, da je nedvomno prenizka, marsikaj pa bi lahko rekli tudi o čisto vsakdanji kulturi — medčloveških odnosih. Tudi pri teh lahko rečemo, da smo še vedno kulturno precej šibki.

Zatorej naj nas slovenski kulturni praznik spomni, da smo doslej pre malo naredili za razvoj naštetih kulturnih vsebin, kljub temu pa premislamo, kaj lahko še naredimo za našo kulturo.

Janez Kuhar

Zanimiva arheološka razstava v Kranju

V Stebrišni dvorani Mestne hiše v Kranju so ob kulturnem prazniku odprli razstavo Fossilne in arheološke najdbe iz Bobovka pri Kranju, Arheološke ledine: Čukova jama, Zverinek in Oretnikov peskovnik.

Na travniški ledini »Zverinek«, na sredi jezera »Krokodilnica«, so opekarniški delavci decembra 1955 in 1956 odkrili pri odstranjevanju vrhnjenega zemeljskega sloja rimskodobno žarno grobišče iz 2. stol. n. št. Odkritih je bilo 39 grobov z več simboličnimi mesti sežiga pokojnih. Žarni način pokopa z značilnimi rimskimi kulturnimi grobnimi pridatki izkazuje prvobitno zgodnejšo rimsko posvojitvev in antično kultiviranje gorenjskega prostora. V tej rimskodobni kulturni svojini so odkrite starejše staroselske (noriške) keltsko latenske svojine: bojni noži in okraševanje keramičnih lončkov z metličastim ornamentom. Grobišče je bilo po navadi ob vaški poti in je pripadalo naselbini, ki je ostala dosedaj neodkrita.

V Oretnikovem peskovniku, na desnem bregu reke Milke, so domačini pri kopanju peska l. 1964 slučajno odkrili dva staroslovanska

skeletna grobova. Pokojna sta bila hkrati pokopana, v ločeni vzporedni grobni jami globine okoli 1 m. Usmerjena sta bila proti vzhodu. V eni grobni jami so bile ohranjene zoglelene deske, ki so delno prekrivale pokojnika, pri drugem pa smo pri zaščitnem izkopu odkrili v levi dlani položen manjši enorezen železen nož. Poganski pogrebni običaj in mesto pokopa opredeljuje grobova kot pokop na svoji zemlji. Izpričujeta prvobitni staroslovanski naselitveni čas (okoli 8. stol.) in njihovo življenjsko okolje na Gorenjskem. Osteološka analiza antropologa T. Pogačnika izkazuje pokop dveh moških, adultne starosti, približno 30 let.

FOSILNE NAJDBE

Iz najdišča Čukova jama (407 m) so razstavljeni ostanki okostja fosilnega ledenodobnega sesalca — mamuta (*Mammonteus primigenius* R-Blumenb.). Odkrili so ga delavci opekarne Bobovk pri kopanju gline junija 1953. Običal je v globini okoli 5,5 m. Ohranjene kosti pripadajo samici, stari okoli 40 let. Živela je v geološkem mlajšem kvartarju, proti koncu riške ledene dobe (pred okoli 180 tisoč leti). Potonila je v tedanje močvirnato jezerce. Po ugotovitvi geologa I. Rakovca je razvojno starejša od mamuta iz Nevelj pri Kamniku.

Številna fosilna okostja rib (na 1 m² približno 300 osebkov) so bila odkrita pri izkopu ledenodobne gline maja leta 1965. Vsa jata poginulih rib je bila v krogu in v enaki globini (okoli 8 m). Sloj gline in mesto najdišča je približno isto kot mamutovo. Bile so lepo ohranjene in druga čez drugo. Največji primerki so dolgi do 18 cm. Ugotovljeno je, da vse ribe pripadajo vrsti kleničev (*Leuciscus leuciscus* L.) iz družine Cyprinidae. Množični pogin se povezuje s sušo, ko je presahnilo jezerce. Živele so v času in življenjskem okolju bobovškega mamuta. Primere rib hrani GM v Kranju in PM v Ljubljani.

Somrak

*Somrak. Nebo umira.
Leti poslednja jata ptic.
Svet sanj nevidna moč podira
in briše sled veselja z lic.
Vse lepe pesmi je prekrila
pozabe prašna, siva plast.
Okrog srca se je ovila
kakor pogoltna hladna past.
In solze poteko v globine.
Zavpil bi, a ostajam nem.
Vse bolj postajam del praznine,
kdo sem, kam grem — ne vem.*

Uroš Vošnjak

V spomin Dojčinu Jeliču

Kako težko je najti prave besede v teh trenutkih bolečine in spomina na sodelavca, katerega ni več med nami. In kako težko dojemamo krutost in minljivost življenja tovariša, s katerim nas skoraj dve desetletji vežejo spomini na skupno delo in vzajemno pot.

V zavesti, dragi Dojčin, da te ni več med nami, da je bilo tvoje bogato in nemirno življenje prekratko in, da ti usoda ni podarila daljše življenjske poti v pokoju, smo obnemeli.

Pred 22 leti si zapustil svoje rodne kraje ter se preselil v Ljubljano. Slovenijo si sprejel kot novo ožjo domovino, tvoje tkivo se je vraščalo v novo sredino, med nove ljudi.

Tvoja poslovna pot se je vzpenjala, kajti strokovno znanje na področju telekomunikacij ti je omogočalo ustvarjanje novih idej in spoznanj. Širok krog poznanstev je tebi in Iskri utiralo nove poti doma in v tujini. Znanje tujih jezikov ti je omogočilo, da si sposobnosti preizkusil tudi na tujih trgih.

Kot eden izmed pionirjev Iskre v Moskvi si oral ledino od leta 1970—1976. To delo je v tistem času lahko opravil le strokovnjak,

hraber in pokončen človek, tak, kakršnega smo te poznali in tak poznavalec duše sovjetskega kupca, kot si to bil ti. Vse to znanje in spoznanje si prinesel v našo hišo iz življenjskih izkušenj, ki si jih dobil v vojnem času kot mlad kadet na vojni akademiji v Sovjetski zvezi. Tam si dočakal tudi osvoboditev svoje domovine, za katero si se boril in jo ljubil. Na temeljih, na katere si polagal kamen za kamnom, je zrasla mogočna Iskrina zvezda v Sovjetski zvezi, v kateri se blešči nemalo zvezdic tvojega dela.

Tudi po vrnitvi iz Sovjetske zveze nisi obstal, iskal si nove poti na novih trgih, med drugim si opravil pionirsko delo na izvozu telekomunikacijske opreme posebnim kupcem in ponel ime Iskra v svet z novimi programi. Ti posli so odločilno vplivali na razvoj sistema SI2000, kajti zaupanje v sposobnost lastnih strokovnjakov in odločnost, da smo ta sistem sposobni izvažati na tuja tržišča, je bila vzpodbuda, da smo ga razvili, izpopolnili ter dobavljali v Sovjetsko zvezo. Vse poslovne in tehnične slabosti pri teh začetkih si prevzemal tudi na svoje rame, jih vztrajno reševal ter vlival vero in zaupanje v lastne sile in strokovno znanje. Te enkratne lastnosti: vztrajnost, odločnost in hrabrost so bile ene izmed tistih odlik, ki ti jih je položila v zibelko tvoja rodna mati.

Ljubezen do narave in planin te je vzpodbudila, da si si spletel svoj drugi dom pod Roblekom, kjer si prebil teh nekaj kratkih let, kolikor si jih užival v pokoju. Užival si v naravi, v cvetju, v žvrgolenju ptic, v urejevanju doma in okolice, v sprehodih po dolini Drage. Grad Kamen ti je bil sosed vse dotlej, dokler ni prenehalo utripati tvoje srce.

Skoraj se prebujala nova pomlad in tudi brstje bo začenjalo poganjati v tvojem vrtu v Begunjah. Ptičje petje bo odmevalo okrog tvojega doma, v katerem bo ostal le spomin na tvoje življenje in tvoj človeški lik.

Tvoji sodelavci

Zahvala

ob izgubi moža in očeta

Vilima Borote

V hudi prizadetosti in življenjski stiski ste mi iskreno ponudili roko, zato hvala vsem, ki ste osebno ali na drugačen način izkazali razumevanje in sožalje. HVALA!

žena Barbara z malo Lauro

Mali oglasi

Posredujem informacije za prodajo: neurejenih parcel za kampiranje, 20 km SV od Pule, 100 m od morja, v samotnem zalivu, 2 km od vasi Ilišči — med Dugo uvalo in Krnico in nove hiše, spodnji del takoj vseljiv, z vrtom 800 m² v vasi Ilišči. Informacije: Iskra Telematika, 064/ 28-861 int. 29-47.

Prodajam jogi vzmetnico »terma«, dimenzij 180 x 200 cm — praktično novo. Informacije na telefon (067) 73-441, int.: 54 — Starc, od 7. — 15.

Prodajam električno kitaro FENDER STRATOKASTER USA. Tel.: 721-722 ali 721-711, int.: 498, oz. 723-116, doma.

OD ANDSKIH LEDENIKOV DO AMAZONKE

FRANCI VOGRIN

3

24. 5. Dopoldne smo se javili na naši ambasadi, kjer nas je sprejel konzul Jordan Panev, nam prijazno razložil marsikaj o Peruju ter nas opozoril na nevarnost terorističnih napadov. V Peruju obstaja gverilsko gibanje Sendero Lumino (svetla pot), ultra levičarsko, navdih dobiva iz čiste Marksove ideje pa tudi iz albanske poti v komunizem ter zgodnje kitajske. Zaradi revščine v oddaljenih predelih pa tudi zaradi uporabe sile ima precej pripadnikov in simpatizerjev. Uporablja pa klasične teroristične metode za borbo proti režimu — atentati, miniranje cest in prog, napadi na policijske in vojaške objekte ter bombni napadi na različne javne objekte. Predvsem v zadnjem času so svojo aktivnost razširili tudi na področja, kjer niso bili prisotni pa tudi na Limo. Vsi važnejši javni objekti so zastraženi, precej je policajev in vojakov s ščiti in čeladami ter avtomatskim orožjem. Povsod so postavljeni oklepniki z vodnimi topovi, odgrnne in luknje od kamenja pa kažejo, da je včasih prav vroče.

Na kosilo gremo v mondeni predel Barranco, v prijeten lokal El Otro Sitio. Kreolski bife, sestavljen iz nacionalnih hladnih in toplih jedi nam omogoči, da spoznamo nacionalne jedi. Čeprav nam ustrežljivi natakariji pojasnjujejo posamezne jedi in njih sestavine, smo marsikaj v zadregi. Precej jedi je iz morskih sadežev, školjke, ribe, mehkužci. Nekaj vrst mesa, krompir, kuhana koruza, v koruzne liste zavito testo iz koruze in začimb, ostre omake ter paprika, ki je celo Viliju zaprla sapo in dvignila porabo piva. Ob prijetni glasbi in temperamentnem plesu orkestra je čas kar prehitro minil.

Naslednja naloga je bila nekoliko težja. Moramo urediti prevoz za Huaraz v srce Cordillere Blanca. V Južni Ameriki to ni tako enostavno, kot pri nas, kjer greš na avtobusno postajo, kupiš karto ter se odpelješ. Potrebno je poiskati kompanijo, ki opravlja prevoz v zelen kraj. Našli smo kompanijo in jaz grem kupiti karte. Ko se vrnem in povem, da stane vožnja od Lime do Huaraza, to je okrog 400 km in traja osem do devet ur, 280 intijev, kar je okrog enega in pol dolarja, oz. predelavalcijških 2800 din, me začneta Vili in Bojan čudno gledati. Poznamata se, ali ima avtobus kolesa ter, če se bomo vozili v prtljajniku za tako nizko ceno. Odpeljem ju do blagajne, saj moramo izpolniti kar cel vprašalnik. Priimek in ime, naslov, številka potnega lista, starost, poklic, družinski status — vse to je potrebno izpolniti, predvsem zaradi kontrol na cestah. Cena pa se nam zdi še vedno smešna, saj je to manj kot pet steklenic piva. Steklenica piva je večja kot pri nas (0,66 litra), stane pa okrog 600 din. Pivo je zelo dobro tako, da talisovega laškega sploh nismo — jgrešali.

Nabavljamo popotnico in spoznamo zanimivo obliko simbioze. V vitrini opazimo kos zelo lepe, mesnate suhe slanin in na njej kapitalni primerek ščurka. Prodajalec potegne vse skupaj na pult in udari po pultu tako, da se ščurek presraši in zbeži, nato pa začne rezati slanino. Vilijev komentar: »Imata samoupravni sporazum, ko pride stranka, mora ščurek izginiti, drugače pa lahko čuva slanino«. Ko smo nabavili še kruh in sir ter nekaj konzerv piva smo opazili ščurka spet na starem mestu, na slanini. Je pa bila res zelo dobra.

Našli smo prijeten lokal, kjer so pripravljali jedi na žaru in imeli takoooo velike goveje odrezke, nekaj hiš naprej pa lokalček, kjer so se zbirala domača dekleta. V nekaj večjem številu smo se odpeljali v video disko. Malo smo bili razočarani, saj je to bila po naše navadna gostilna z barvnim televizorjem in video-rekorderjem. Glasba malo zastarela,

hrupna, plesa ni, vendar je to nova oblika zabave in večkrat so nas vabili v take lokale.

25. 5. Malo pozno vstanemo, na srečo hitro najdemo taksi ter se odpeljemo na avtobus. Vendar smo bili, kljub zamudi, še vedno prehitri, saj smo že pri odhodu imeli več kot uro zamude. Peljemo se po panameriški avtocesti ob morju proti severu. Ob strmi obali vijuga Panamerica na sem ter tja in gor in dol. Iz Bojana izbruhne: »In to je panameriška avtocesta?«. Od otroštva ga spremlja zmota, da je panameriška avtocesta vsaj 6-pasovnica, ki teče od severa Severne do juga Južne Amerike. Še večkrat smo se peljali po njej in včasih je slabša od ceste Maribor — Dravograd v najslabšem stanju. Po 200 km se obrnemo proti notranjosti in začnemo se dvigovati, dvigovati, dvigovati.

Najvišja točka je prelaz, visok 4100 metrov. Na sosednjem sedežu sedi Yoana, mlada Amerikanka, zdravnica iz Fenixa v Arizoni. Že nekaj tednov potuje po Peruju, gre za nekaj dni v Huaraz, potem pa domov, opravljati neke vrste pravišništvo, ki traja štiri leta. V tem času ne bo imela dopusta, zato sedaj izkorišča zadnje proste trenutke. Povem ji, da smo iz Jugoslavije pa se nič ne čudi. Nato jo povprašam, če je že bila v Evropi, ona pa odvrne, da je nekaj tednov bila v Franciji. Nakar me vpraša, če sem jaz že bil v Evropi. Verjetno je bilo možno razbrati iz mojega obraza razočaranje nad znanjem geografije ameriške mladeži, saj pozneje nisva več govorila, ne o geografiji, ne o politiki. Saj ni bila pričrana, ali je Dukakis vrsta hamburgerja ali senator in predsedniški kandidat. Pa vendar je bila prav prijetna punca, na postanku za kosilo je kupila čudno sadje in nam pokazala, kako se je. Oblika kot hrushka, polno pečk, vmes pa belo tkivo, vse skupaj pa je izgledalo kot kup paglavcev v mreni. Okus pa kot sladkorna pena.

Ko smo prispeli na prelaz, 4100 m visoko je avtobus spet obstal. Tokrat zaradi okvare. Ekipa na avtobusu je sestavljena iz pilota, koplota in mehanika. Družno so začeli »šraufati« po menjalniku in čez pol ure smo nadaljevali vožnjo. Čez četrte ure smo spet stali. In tako naprej. V Huaraz smo prispeli po 11 urah vožnje — in postankov. Med potjo smo

občudovali mogočne stene, ki so se dvigale navpično nad nami pa obdelana polja na planoti 4000 metrov visoko ter vrhove Andov, ki so se belili nad nami. Po prihodu v Huaraz smo se namestili v hotelu Barcelona, nekdanjem edinem hotelu in zbirališču planincev in alpinistov. Ker pa je lepota tega področja ter veliko število tur postalo setovno znano, število obiskovalcev nenehno narašča ter hoteli in hostali rastejo kot gobe po dežju. Prava turistična industrija. Med 28. 5. in 5. 6. je potekal v Huarazu teden andinizma (Alpe — alpinizem, Andi — andinizem), zato je bilo povsod ogromno tujcev. Že pri večerji smo pri sosednji mizi opazili nekaj gringov, oblečenih v Elanove trenerke. Bili so člani 24-članske mešane odprave slovenskih alpinistov, zmajarjev, padalcev in smučarjev, ki so teden dni pred nami odšli v Peru. Takoj so nas odpeljali v center nočnega dogajanja v Huarazu, v penjo TAMPO. Penja je nočni lokal s pretežno folklorno glasbo, plesom in programom. Prvič smo se v živo srečali z andinsko glasbo — glasbo Andov s piščalami — samponiami, kitarami in bobni. Včasih otožna, z zateglimi glasovi pevcev, včasih silovita ali igriva, kot je raznolik svet Andov. Čeprav smo bili utrujeni od celodnevnega cizajenja, smo kar dolgo vztrajali, saj je bilo vzdušje enkratno.

26. 5. Dopoldne smo si ogledali Huaraz. Živahno mesto, turistično usmerjeno in hitro se razvijajoče. Veliko je agencij, specializiranih za treking ter za alpinizem. Leta 1941 je plaz povsem uničil Huaraz ter zahteval več kot 6000 življenj. Zanimivo je, da leži novo mesto na istem kraju, vendar z regulacijo in utrjevanjem jezov gorskih jezer preprečujejo ponovitve katastrofe. Huaraz leži na 3060 metrov v centru področja Huaylas, ki ga obroblijo Cordillera Blanca na eni in Cordillera Negra na drugi strani, po dolini, dolgi 180 km, pa teče Rio Santa. Obkrožajo ga večno zasneženi vrhovi Ranrapalce, Pucaranre, Tullparaja, Cayesha in Huantsana. V daljavi pa se belijo mogočni Huascaran, s 6768 metri drugi najvišji vrh Amerike ter najvišji vrh v tropiki con nasloph. Zraven njega Huan-doy ter konica Chophysical. V Huarazu živi že okrog 100.000 prebivalcev (leta 1980 — 50.000) in se hitro širi.

Popoldne se odpravimo na aklimatizacijsko turo v Cordillero Negro. Med indijanskimi vasmi se vzpenjamo po stezah in stezicah vse višje. Polja so lepo obdelana, glede na višino je dosti zelenja, tudi gozdov. Teren je zelo razgiban, erozija je močna. Prvič vidimo domačine, Indijance v njihovem okolju. Skromne kočje iz zemlje, največkrat krite s slamom, nekaj novejših hiš iz opeke, pokrite s pločevino. Ljudje prijazni, sedijo na pravih svojih hiš ali delajo na poljih, vsi v živopisanih narodnih nošah. Zenske z okroglimi klobuki na glavi, otroci kukajo iz cul na hrbtih. Vili in Bojan počivata, jaz rinem naprej. Vidim zanimiv vrh, vendar ne pridem nanj, ker začne pihati mrzel veter, jaz pa sem bil brez anoraka. Vili prisopha za mano ter pove, da Bojana zvija po trebuhu. Greva nazaj do Bojana, vendar ni zelo hudo. Ves čas smo namreč v strahu, da si nakopljemo kakšne prebavne težave. Voda namreč ni pitna, sadje in zelenjava, oprana v njej ni užitna. Vsaj dokler se organizem ne navadi na mikroorganizme, lahko pride do dolgotrajnih drisk in bruhanja.

Gledamo na višinomer in se čudimo. Kaže namreč 4200 metrov, kar pomeni, da sva bila z Vilijem na 4500 metrov. Po občutku pa smo vsaj 400 metrov nižje. Škatla laže, ali pa je Bojan ni dobro nastavil. Z dihanjem nimamo problemov, razen pri malo hitrejši hoji, ko začne zmanjkovati kisika. Vrnemo se, Bojan gre spat, midva pa v penjo. Srečamo kolege iz druge odprave ter se dogovorimo za skupen prevoz. Ena ekipa gre namreč proti severu, pod Alpamayo, vendar imajo dovolj časa, da nas zapeljejo do lagune (jezera) Paron. Zare nam odstopi nekaj plinskih bomb, ker pa ni isti sistem kot naš gorilnik, moramo najeti gorilnik. Najemnina je dolar na dan, vendar nimamo druge izbire. Najeti pa je možno vso opremo, od šotorov do vrvi in derez. V penji srečava nekaj deklet, glasba je poskočna in kar naenkrat pride Vili s plešišča in s tresočim se glasom izjavi:

»Mene bo pobralo, pol plesa še vzdržim pa mi zmanjka lufta«. Občutek je res neprijeten, dihaš in dihaš, zraka pa ni dovolj. Vendar sva vztrajala, saj je aklimatizacija potrebna, način pa nama je tudi bil všeč.

»Gostilna« na 5000 metrih — Pasto Rouri

PLANINSKI OBVEŠČEVALEC

Križna gora — Jošt

Planinska sekcija DO Iskra v Kranju vabi v nedeljo, 19. februarja, na zanimiv in lahek planinski izlet, ki bo zamenjal prestavljeni pohod na Stol. Vodnika Jože Šparovec in Matija Grandovec bosta vodila udeležence iz Škofje Loke čez Križno goro — Lavtarski vrh in Jošta nazaj v Kranj.

Zbrali se bomo v soboto ob 7,30 na avtobusni postaji v Kranju in se z rednim avtobusom ob 7,40 odpeljali v Škofjo Loko. Tu se nam lahko ob 8. pridružite tudi udeleženci iz ostalih krajev. Pot nas bo vodila skozi vasico Trnje nad Križno goro, (Loška planinska pot) čez Lavtarski vrh, Čepulje na Jošta, od tam pa v Stražišče ali Kranj.

Zmerne in lahke hoje bo 4—5 ur, z vmesnimi postanki za okrepčilo in lepe razglede, če nam bo vreme naklonjeno. Izlet bo v vsakem vremenu. Prijave niso potrebne, ker je število neomejeno, karto do Loke, pa naj si kupi vsak sam.

Vodnika priporočata opremo in obutev ustreznemu vremenu in snežnim razmeram.

Vabljeni

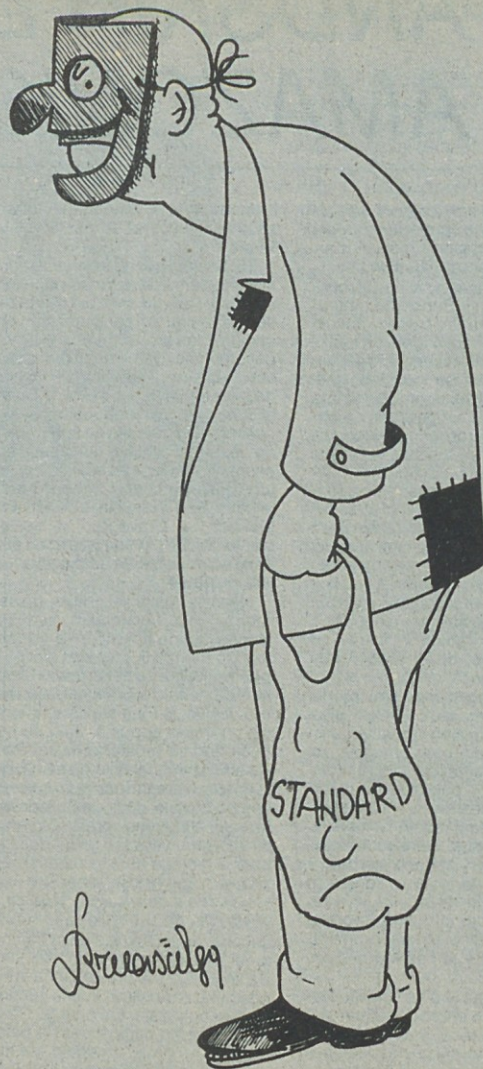
Zanimivosti

Angel smrti

Na videz simpatična 30-letna zahodnonemška medicinska sestra Michaela Roeder je umorila najmanj 17 pacientov, ki so ji bili zaupani na intenzivnem oddelku wuppertalske bolnišnice Sv. Petra. Sama si je vzela pravico, da je odločala o življenju in smrti zaupanih bolnikov. Ker je bilo med njeno dežurno službo veliko smrtnih primerov, so jo sodelavci imenovali »angel smrti«. Na zaslišanju je priznala le šest primerov, javni tožilec pa je dal izkopati trupla umrlih in jih preiskati. Kar 17 pacientom je

vbrizgala sredstvo za znižanje krvnega pritiska catapresan ter tako povzročila njihovo smrt. Sodelavci so že zdavnaj posumili, da nekaj ni v redu, vendar jo je nadzorna zdravnica ščitila, ker je imela z njo lezbično razmerje. Sestra Michaela Roeder je morila iz posebnega užitka tudi bolnike, ki bi po mnenju zdravnikov zanesljivo povsem ozdraveli. O primeru se je razpisalo svetovno časopisje, pri tem pa so ugotovili, da zdravniki ali pa tudi samo sestre marsikateremu bolniku pomagajo na oni svet.

(Stern)

Loosung

AVTOR	URADNI SPIS	ŽIVLJENJSKA TEKOČINA	BRKATI JASTREB	ITAL. PESNICA NEGRI	KRAJ PRI OPATJI	IGRALKA MIRANDA	POLET ZANOS	ČISTA TEŽA	KARLO-VAC	POŠILJATELJ PISMA	NASTAJANJE
RUDI MURN											
RUSKI PISATELJ (SERGEJ)											
ŠOLSKA POTREBŠČINA											
TRINOG											

Prosjačenje za odškodnino

Kar 33 tisoč ameriških vojnih veterani in 18 tisoč družin je deset let prosilo pred sodiščem za odškodnino, ker so bili posredno ali neposredno žrtve plinov v Vietnamu. Američani so namreč z letali izpuščali plin »agent orange«, ki vsebuje dioksin in z njim uničili vse živo rastlinstvo gozdov in polj in tako povsem opustošili deželo. Na ta način so hoteli prisiliti borce Vietkonga k predaji. Na žalost pa so bili žrtve plinov tudi ameriški vojaki. Mnogi med njimi so oboleli za rakom ali pa imeli defektne potomce. Sedem ameriških proizvajalcev plinov je sedaj pripravljeno odšteti 180 milijonov dolarjev, vendar odklanjajo vsako odgovornost za posledice njihovega strupa. Tako naj bi dobile vse žrtve — pohabljeni, invalidi, oz. družine umrlih — povprečno po 5700 dolarjev na osebo. (Trends)

Zbral, prevedel in priredil Marjan Kralj

Iskra

ISKRA — glasilo delovnega kolektiva Iskra — SOZD elektrokovinske industrije — Ljubljana. Ureja uredniški odbor. Glavni urednik: Pavle Gantar, pomočnik glavnega urednika Miloš Pavlica, odgovorni urednik Dušan Željeznov, tehnični urednik Drago Pečenik. Izhaja tedensko — Rokopisov ne vračamo. — Naslov: Ljubljana, Gregorčičeva 23 telefon: 223-977. Priprava za tisk: DIC TOZD Grafika, Novo mesto. Tisk: ČTP Pravica — Dnevnik. TOZD Tiskarna Ljudske pravice, Ljubljana. Po mnenju sekretariata za informacije IS SRS je glasilo oproščeno plačila davka od prometa proizvodov.